

Заблукані втікачі

Неждана Неда

Джерело: [Бібліотека української драматургії](#)

Драматичний квест

У п'єсі використані документальні матеріали (періодика, фільми, спогади, зокрема зібрані в книзі "Чорнобильська молитва" С.Алексієвич, а також анекдоти часів ядерної катастрофи "Грибочки з-під Чорнобиля, записані з народних вуст Богданом Жолдаком), але всі персонажі та події вигадані.

ПЕРСОНАЖІ:

ЛУКАШ (Фелікс Лукашин) – 22 роки. Студент-журналіст, дезертир.

МАРІЯ – мати Лукаша, вдова пожежника-ліквідатора.

ЗОРЯНА – 29 років, канадійка-діаспорка (українського походження), біолог.

ПАВЛО Войтецький – за 50 років, художник.

ВАСИЛЬ Степанович – за 40 років, столяр і "пасічник".

КАРІНА – 35-37, домогосподарка, втікачка з Таджикистану, має сина Арсена (10 років).

ФЕОДОРА Захарівна (Баба Федя) – літня, але енергійна, "знахарка".

ПРОЛОГ

Лукаш-солдат вибігає на сцену, тікаючи від когось. Його переслідують люди-тіні – в темних плащах із закритими обличчями (можливо, у каптурах, або замотані до очей). Його цькують, ганяють по сцені, не підпускаючи до дверей. Їхні рухи нагадують зграю воронів, які полюють на жертву. Чути сміх, пронизливий і цинічний. Нарешті хлопець вихоплює рушницю – у центрі кола. Постріл у повітря вгору. Всі розступаються і завмирають – освітлені лише двері. Лукаш вибігає в них.

МОНОЛОГ 1

З'являється Марія. Її монологи – випадають з іншого дійства. Це окремий світ. Це може бути в освітленні, у місці на сцені, екран, тіньовий театр... — на розсуд режисера.

МАРІЯ. Я не знаю, як тобі про це розповісти, синку... Щоб ти зрозумів... Як пояснити? І що спочатку — про смерть чи про любов? Для мене це щось одне, єдине... Той хлопець, художник, з'явився раніше... Але коли він мене малював, то дивився не як на дівчину, а як на... сонце, так, він мружився. І ще казав, що я схожа на Інфанту, але мені це не подобалось. Я не хотіла бути схожою. І позувати не хотіла – це нудно і важко, все тіло терпне... А потім з'явився він, мій... Моє сонечко, але я не мружилась... Від нього тіло не терпло – а ніби бриніло... Розумієш, от ніби в тілі з'являється музика. Невловима мелодія. (Наспівує). Та-та-та-та-а... Ні, не те, не можу пригадати... Я дуже

любила його, тоді ще не розуміла, як сильно... Знаєш, ми ходили всюди разом, узявшись за руки. Я так ніби заземлялась. От колотить мене. Торкнуся його руки – і все, мені спокійно. І ця музика... Я не могла довго без нього. Ніби задихалася... Бодай побачити. На щастя, я могла його часто бачити — з вікна – видно його пожежну частину. І я знала, що з ним...

СЦЕНА 1

Лукаш в обшарпаному одязі, виснажений, із прихованою рушницею сторожко йде, розглядаючи щось, ніби в пошуках, щось пригадуючи. Це Зона біля Чорнобилю. Зупиняється біля дверей до хати, нібито покинутої. Озирається довкруги. Нікого. Він стукає – нікого, зазирає у вікно – нічого, намагається відкрити двері – безуспішно. Тоді висаджує замок пострілом. На постріл вибігають самсосели – Каріна, потім Василь.

КАРІНА (кричить). Чужий! Рушниця! Васильку, швидше сюди! Твої двері ламають!

ВАСИЛЬ (торкається пошкодженого місця на дверях, люто). От падлюка... Злодюга!

Лукаш розгублений відскакує, дивиться на дії Василя, не розуміючи його реакцію. Василь скористався розгубленістю і налетів на хлопця. Після короткої сутички за допомогою Каріни забирає у Лукаша рушницю, наставляє на нього. Потім з різних сторін послідовно виходять Баба Федя і Павло.

ЛУКАШ (виривається). Та я не злодій, пустіть!

ВАСИЛЬ. Не злодій, кажеш? А хто двері вибивав? Та я тобі за ті двері...

ЛУКАШ. Та нащо мені ті двері? І нічого я не крав...

КАРІНА. Бреше... Мародер... Бачила я таких...

ЛУКАШ. Просто я думав, то нічийний дім. Я далі піду. Тільки зброю віддайте...

ВАСИЛЬ (перехоплює і не дає). Руки!

ФЕДЯ (виходить на сцену з іншого боку, розлючена наступає на Лукаша). Держіть отого нелюдя! (Наскакує). Це ти мою Марго пристрелив? Ти? Кажи!

ЛУКАШ (відступає). Яку Марго?! Не бачив я нікого... Та відчепіться від мене...

ФЕДЯ (голосить). Дівчинка моя золота... Як же я без тебе... Кицяня...

ВАСИЛЬ. Ну кажи, ти убив її кішку?

ЛУКАШ. Та не чіпав я нікого!

ПАВЛО (біжить до них, зупиняє). Це не він, бабо Федьо.

КАРІНА (скептично). Ні, він просто гуляв у лісі з рушницею... Так?

ПАВЛО. Не мародер він, охолонь...

КАРІНА. А ти звідки знаєш?

ПАВЛО. Знаю... (Хлопцю). Тутешній? (Лукаш мовчить, дивиться зацьковано).

ВАСИЛЬ. Та який тутешній? Малий він, іще й під стіл пішки не ходив, хіба навкарачки...

ЛУКАШ. У мене просто бабуня звідси. І дім... був.

ФЕДЯ (оживилась). А як твою бабуню звали, хлопче, не Наталя?

ЛУКАШ. Ні, Катерина... Швець...

ФЕДЯ О, Степанівна? То я її знала... То ти не там шукаєш! З тамтого боку її хата...
(Пригадавши.) Тільки боюся, згоріла вона, вже років 5 як згоріла...

ПАВЛО. Як тобі нікуди йти, ходімо зі мною... Покажу, де можна жити.

ЛУКАШ (дивиться зацьковано). А зброю віддасте? (Потягнувся за рушницею).

КАРІНА (скинулася). Не віддавай! Ач, хитра бестія!

ВАСИЛЬ. Та я й не збирався... (Лукашу). Граблі сховай, поки не вкоротили...

ПАВЛО (Василю). Дарма ти так... (Лукашу). Як тебе звати?

ЛУКАШ (оглядається, через паузу). Лукаш...

ПАВЛО (простягує руку). Павло Вікторович. (Потиснув, знайомить). Оце Василь...
Степанович... А це Каріна. (Каріна відвернулася). А це Феодора Захарівна.

ФЕДЯ. Та можна просто: баба Федя.

ПАВЛО. Отака наша... громада.

ЛУКАШ (розгублено оглядається). А ви що, всі тут живете? У зоні?

КАРІНА (презирливо). Тебе забули спитать! Вільному воля! Іди, звідки прийшов...

ФЕДЯ. Охолонь, Каро! Розкаркалась! Ти чорти звідки заявила, і ніхто не гнав, а хлопець свій, тутешній... Степанихи внучок... Це ж не ти мою Марго припечатав? Кицюню мою...

ЛУКАШ. Ні. Я котів поважаю... Вони свободу люблять.

ПАВЛО. Значить, дарма сюди прийшов...

ВАСИЛЬ. Це точно, свободи тут - "зашибись"...

ЛУКАШ (прийнявши рішення, Павлу). Добре, то куди мені йти?

Павло веде Лукаша додому. Баба Федя теж іде і кличе по дорозі "Марго! Кс-кс-кс!"

КАРІНА (Василю). І чого це Павло так учепився за того хлопця? Чогось мені тривожно...

ВАСИЛЬ. Не боїсь. Рушниця он зі мною лишилася. (Приглядається до зламаного замка).

КАРІНА. Тільки ж ти її заховай гарненько.

ВАСИЛЬ. І куди ж я її заховаю? Замок той во тю-тю. Треба новий ставить.

КАРІНА. Ти ж столяр - тобі то два рази плюнуть...

ВАСИЛЬ. Два не два, а двері покоцав, гад... І які двері...

КАРІНА. Ти тільки про ті двері й думаєш... (Бере зброю в руки, розглядає). Може, я поки рушницю до себе візьму?

ВАСИЛЬ. Не руш, а то ще вистрелиш ненароком. (Забирає в неї рушницю, починає міряти двері й замок). Знаєш анекдот про "замірять"? Начальство каже: "І давно вже всіх киян треба замірять!" Кияни: "Так! Нам усім не вистачає радіометрів!" А їм на це: "Ні, нехай це краще зроблять столяри..."

КАРІНА (мимоволі всміхається). Та ну тебе, одні анекдоти в голові. А я серйозно!

Всі розходяться - вона в один бік, баба Федя в інший, а Василь, зітхнувши - у двері.

МОНОЛОГ 2

МАРІЯ. А потім була ніч. І я почула якийсь шум... Прокинулася - його нема.

Дивлюсь у вікно – а він: "Закрий вікно і лягай спати. На станції пожежа. Я скоро буду." Який там сон! Вибуху я не бачила. Тільки вогонь. Ніби небо палало. Все небо. І жар. Як пекло... Я раніше не знала, що то є – пекло, а тепер знаю... 4-та ранку, 5-та, 6-та... О 7-й ми збирались їхати до його батьків у село... А вони ж як відчували – не хотіли його відпускати в місто... Дім новий збудували... А він – ні... А тоді їм же не сказали нічого! Ніби проста пожежа. Сволота! Ні брезентових костюмів, ні протигазів – в одних сорочечках... Скидали горячий графіт ногами. Я побігла туди – не пускають! Погано їм! Молока треба, багато... А я кажу: він же його не п'є! Я просила-молила: хоч на хвиличку глянути! Пустили: весь опухлий, потемнілий... Питаю в нього: "Що ж мені робити? — Їдь, каже, тікай звідси, рятуй дитину!" Я вагітна була... Але худенька, ще не видно. Як же я його такого кину? Кажу: "Я тобі молока дістану! Багато! Ти тільки пий, будь ласочка..."

СЦЕНА 2

Лукаш приходить до Павла – майже порожньо і аскетично. Тільки мольберт і роботи – складені, не видно. Лукаш оглядається зацьковано, насторожений.

ЛУКАШ. А це ваші картини?

ПАВЛО. Мої... *(Відвертає роботу)*. Ти голодний?

ЛУКАШ. Ну трохи...

ПАВЛО *(дає хліба й води)*. Скільки не їв? День? Два?

ЛУКАШ *(бере хліба)*. Півтора... А що, видно?

ПАВЛО. Видно... Солдат?

ЛУКАШ *(зупиняється, кладе хліб, зацьковано)*. Та ні... чого ви так вирішили?

ПАВЛО *(знижує плечима)*. Рушниця... он чоботи... вік... І вигляд – ховайся. Не бійся, тебе тут ніхто не викаже. Тут усі ховаються: хто від життя, хто від минулого, а хто від людей...

ЛУКАШ. А ви від чого ховаєтесь?

ПАВЛО. Я не ховаюсь. Тут мої роботи, а вивозити звідси їх не можна. Похоронити їх тут заживо? Це справедливо?

ЛУКАШ. То краще похоронити себе?

ПАВЛО. Я себе не хороню... Скоріше, хоронюся тут від пам'яті... Розумієш?

ЛУКАШ. Не дуже.

ПАВЛО. Ну ось ти втік з армії *(зупиняє його протест)*. Це ясно, як божий день... Зробив це зопалу... І не хочеш про це згадувати... Боїшся. От і у мене щось таке. Розумієш?

ЛУКАШ. Я не боюсь. Мене просто все дістало, всі...

ПАВЛО. Тихо-тихо, не заводься... Я ж не казав, що ти боягуз. Навпаки. Сміливий. Думаєш, я не знаю, що таке армія? Коли накачані тупаки хочуть тебе зламати? Я був там... І я хотів утекти. Та не зміг. А ти зміг. І за це я тебе поважаю... Скільки їх було?

ЛУКАШ. П'ятеро, а я один... Але я прихопив зброю...

ПАВЛО. Ти хоч не стріляв?

ЛУКАШ. Стріляв... Але в повітря... здається... Я не міг... принижуватись... Це як

рабство... І ще... я не хотів... убивати... Здавалось, це раз переступиш – і ти пропав...

ПАВЛО. Ясно... Ти поки відпочинь, наберися сил, а потім подумаємо разом, як тобі з цього лайна вибиратися...

ЛУКАШ. Разом? Дякую... Тільки... нащо я вам здався зі своїм... лайном?

ПАВЛО. Тобто просто в добру волю ти не віриш?

ЛУКАШ. Ні. Я вам... ніхто, так? Навіщо витрачати час? Просто так?

ПАВЛО. А може, мені нема на кого витрачати час...

ЛУКАШ. Взагалі нікого немає?

ПАВЛО. По великому рахунку – ні. Когось поховав, а когось просто втратив... Живу сам. А самотність – не вовк, у ліс не втече... І потім, я чимало наломав дров у житті, як можу зробити добру справу – чому ні?

ЛУКАШ (скептично). Так а я у вас у ролі індульгенції? Гріхи в рай не пускають?

ПАВЛО (роздратовано). Знаєш, як ти мене в чомусь підозрюєш, то краще йди своєю дорогою... Виправдовуватись не буду... Бувай здоровий... (Вказує на двері.)

ЛУКАШ. Вибачте...

ПАВЛО. Хліб можеш забрати і все, що на столі... Як ти маєш куди йти...

ЛУКАШ. Я не маю куди йти...

ПАВЛО. То якого біса ти тоді викобенюєшся, га? Так лишаєшся чи ні — питаю востаннє?

ЛУКАШ. Я не хочу бути нахлібником...

ПАВЛО. Ну за це не хвилюйся, робота тобі знайдеться... Дров нарубати... І натурою...

ЛУКАШ (відступає). Е ні, тоді я краще піду...

ПАВЛО (всміхається). Дурний, для живопису — позувати... Не дрейф, я люблю жінок. А тим чим до армії займався?

ЛУКАШ. На журфаці вчився. Теле.

ПАВЛО. Теле – від слова "телепень"? Жартую. А я от став жити без цього ящика – ляпота. Скільки часу стирав на порох... Слухай, то може, так і скажеш – репортаж хочеш зробити, вжитися в ситуацію...

ЛУКАШ. Я колись хотів робити – на дипломну... Сказали – неактуально...

У двері стукають, Лукаш відразу сплотнів, запитливо глянув на Павла, той показав очима на ширму (чи ще кудись) – Лукаш сховався. Павло йде відчиняти двері.

СЦЕНА 3

Павло вводить Зоряну – та оглядається, налаштована рішуче, проходить у кімнату. Говорить з канадійським акцентом, так правильно, але коли хвилюється – часом плутає англomовні та староукраїнські слова.

ЗОРЯНА. Ну, і де він є?

ПАВЛО. Хто?

ЗОРЯНА (ураганно). Той хлопак? Той гангстер, рекетир, злодій чи хто він є? Це правда, що ви повели його до себе? Хіба то є раціо? Куди ви міркували? То є крейзі!

ПАВЛО. Чекай-чекай, який ще гангстер? Просто хлопець заблукав...

ЗОРЯНА (з іронією). Так, заблукав з автоматом? Він ходить так по гриби?

ПАВЛО. Вже сорока донесла? То була рушниця...

ЗОРЯНА. Яка різниця! Так не можна! То є денджерезно... чи то як...

ПАВЛО. Небезпечно... Та просто хлопець втрапив у халепу...

ЗОРЯНА. Звідки знаєте? Він може кілернути, зчинити грабунок...

ПАВЛО. Зоречко, заспокойся. Все о'кей. Бачиш: я живий-здоровий...

ЗОРЯНА. То він пішов? А гроші? А картини? Може, він хотів украсти... А як він потім продасть людям, де є діти? Чи в музей? І знову, як тоді...

ПАВЛО (сердито). Досить!

Зоряна від його реакції відступила. З-за ширми виходить Лукаш. Дівчина скрикує.

ЛУКАШ. Не бійтесь! (Піднімає руки). Я не вбивця і не злодій... (Вивертає кишені). Можете перевірити... Я нічого не брав. (Павлу). Я краще піду...

Зоряна вражена дивиться на Лукаша, той зупиняється під її поглядом. Між ними ніби пробігла іскра зацікавлення, але вони швидко оговтались.

ПАВЛО. Так, нікуди ти не підеш. Все, досить. Усі заспокоїлись. (Зоряні). Бачиш, він зовсім не страшний. Я вас познайомлю. Це Зоряна, вона біолог із Канади, вивчає тут... дику природу. А це Лукаш, так? Він...

ЛУКАШ (різко). Не треба... Я приїхав знімати репортаж... Я вчуся на журналіста...

ПАВЛО. От, збирає матеріал... Бачиш, а той автомат із телестудії, так? А ти боялась...

ЗОРЯНА (виходить із ступора). Лукаш - то як у "Лісовій пісні"? Це - на його честь?

ЛУКАШ. Ні, це від прізвища, Лукашин.

ПАВЛО. А ім'я ж яке?

ЛУКАШ (мимохить). Взагалі-то Фелікс, але всі називають Лукаш.

ПАВЛО. Як усі, то й ми будемо, правда, Зорю? Лукаш - наш, тут його бабуня жила.

ЛУКАШ. До речі, а ви знаєте, де той дім? Я адресу знаю, але ніколи не був... Я б хотів глянути - може, він ще годиться для життя?

ПАВЛО. Зоряно, покажеш йому той дім?

ЛУКАШ. Та я, може, й сам знайду. (Іронічно). По-моєму, мене бояться...

ЗОРЯНА. Я не боюсь. Ти не зрозумів - тут є зона, я маю дозиметр — знаю, де можна йти.

ПАВЛО. Сходи подивися... Але навряд чи зможеш там жити... В кожному разі вертайся - скажеш, лишаєшся у мене чи ні.

ЛУКАШ. Добре... (На виході, Павлу). Дякую. (Зоряні). Ходімо?

Лукаш і Зоряна виходять із дому Павла.

СЦЕНА 4

Знову сцена біля дому Василя. Той уперто ремонтує двері. Вбігає Каріна.

КАРІНА. Ти бачив, що з Арсеном? Бачив? Я ж просила тебе, просила...

ВАСИЛЬ (схоплюється). З Арсеном? Та не галасуй, кажи до пуття... Живий?

КАРІНА. Живий... Та ті твої клятві бджоли так покусали, що лежить і стогне...

ВАСИЛЬ. Гм... То він що, сам до вуликів поліз?

КАРІНА. Так ти ж показав, то й він і поліз...

ВАСИЛЬ. От шибеник, я ж казав, аби він сам не лазив!

КАРІНА. Казав він! Не треба було тих дурних бджіл тримать та ще й хлопцю показувать!

ВАСИЛЬ. Ти мені бджіл не руш. Дурні? Та вони розумніші за нас, як хочеш знать. Як тоді гахнуло, дурні люди собі ходили при тій радіації, а бджоли зібралися і ф'ють – тільки їх і бачили! Жодної не було – точно, мені батько розказував, а я тоді рукою махнув... То, може, вища цивілізація, в них інтуїція розвинута, а в нас ні чорта нема...

КАРІНА. От і живи сам із тими бджолами! А мого сина не руш!

ВАСИЛЬ. Та я ж навчити хотів, як пасіку тримать – хлопець у тебе тямущий...

КАРІНА. Він, може, й тямущий, а ось ти безголовий. Як тобі ті довбані бджоли дорожче за людей, то з ними хоч милуйся, хой цілуйся, а Арсену дай спокій!

ВАСИЛЬ. Стривай, скільки укусів, багато?

КАРІНА. Та багато! Два, а то й три...

ВАСИЛЬ. Гм... *(Іронічно)*. Два-три – то майже безліч. Чекай, я дам тобі мазь від укусів...

Поривається йти за маззю, але Каріна зупиняє його.

КАРІНА. Я не за тим ішла. Не чіпай мого сина! Не треба, обійдемося без твоїх повчань...

ВАСИЛЬ. Та що ти з ним панькаєшся? Це ж хлопець! Хочеш, аби мамин синочок виріс? Ну, вкусили, то нічого страшного, навіть корисно. А ти вже розкудахталася, квочка...

КАРІНА. Може я панькаюсь, хай так... Це мій син, а не твій! Чужого тобі не жаль...

ВАСИЛЬ *(як від удару)*. Дарма ти так... Я твоєму сину зле не зроблю...

КАРІНА. Свідомо – певне, ні, а мимоволі робиш... *(Пауза)*. Арсен – то все, що в мене є...

ВАСИЛЬ. І в мене, Каріно... Арсен і... *(через паузу)* ти... *(Дивиться пильно на неї)*.

КАРІНА *(відвернулася)*. Гаразд, то де там твоя чудодійна мазь?

Заходить за маззю, виносить – дає Каріні.

ВАСИЛЬ. Нічого, помажеш – біль швидко минеться. Знаєш анекдот про "недовго"?

КАРІНА. Та дістав ти вже тими анекдотами...

ВАСИЛЬ. Українці питаються: — Як ми будемо жити далі? — Погано. Але недовго...

КАРІНА. Дякую за оптимізм.

Каріна бере мазь і швидко йде не озираючись. Василь проводить її сумним поглядом.

СЦЕНА 5

Лукаш із Зоряною надворі. Вона веде, іноді поправляє – щоб не ступив, куди не треба.

ЗОРЯНА. Скажи, а чому ти тут?

ЛУКАШ. Я ж уже казав – журналіст я, робитиму репортаж про людей, які тут живуть...

ЗОРЯНА. Я тобі не вірю... То не є правда.

ЛУКАШ. Слухай, а тобі то що з того? Яка різниця, правда чи ні?

ЗОРЯНА. Ти тікаєш, так? Не бійся, я не мовлю...

ЛУКАШ. Це моє діло, що я тут роблю. Я ж тебе не питаю.

ЗОРЯНА. Я б сказала. Це є страус. Тут — це на час, а що далі?

ЛУКАШ. Послухай, не треба мене вчити, ОК? Ведеш – то й веди.

ЗОРЯНА. Тут усі такі – тікають, ховаються...

ЛУКАШ. Що, невже і по тобі тюрма плаче?

ЗОРЯНА. Плаче? Тюрма? Як? Що то є?

ЛУКАШ. Ти втекла з тюрми?

ЗОРЯНА. Ні... Ти що! У мене робота... Я біолог, пишу докторантуру. А тут – матеріал...

ЛУКАШ (*іронічно*). Що у вас там у Канаді роботи нема?

ЗОРЯНА. Така – ні. Тут є унікально. Дуже.

ЛУКАШ. Ексклюзив? Екзотика? Екстрім? Так?

ЗОРЯНА. Чому ти злий? Я хотіла допомогти... Не хочеш – не кажи. (*Іде*).

ЛУКАШ. Зачекай! Хочеш допомогти? Добре, допоможи... забрати у того психа рушницю.

ЗОРЯНА. У психа? Якого? Тут не є психи.

ЛУКАШ. Вася, здається. Той, що на дверях поїхав.

ЗОРЯНА. На дверях не можна їздити! І Василь – не є псих.

ЛУКАШ. Не псих? Та йому ці дурнуваті двері дорожчі за людину. Це нормально?

ЗОРЯНА. Ти не знаєш про ті двері... Він був ліквідатор, і його родина...

ЛУКАШ. Тільки оцього не треба! Я вже від мами стільки наслухався про героїзм!

ЗОРЯНА. То твій батько – один із них?

ЛУКАШ. Ні... Хоча ні, не знаю... Я не знаю свого батька. Але той – не він.

ЗОРЯНА. Ясно... Він десь тут? Ти приїхав його шукать? Батька? Чи його могилу?

ЛУКАШ. З чого ти взяла? Він мені взагалі не треба, ні живий, ні мертвий.

ЗОРЯНА. Добре... Тобто, недобре, але можна не казати це... (*Зупиняється – дивиться на умовний згорілий дім*). Це він, той дім? (*Лукаш киває "так"*). Думаю, тут не можна жити...

ЛУКАШ. Бачу, не сліпий. (*Іронічно*). Бачиш, без рушниці тут стрьомно.

ЗОРЯНА. Як? Не розумію...

ЛУКАШ. Небезпечно тут. Може, підемо до Василя?.. Ти відволічеш, а я візьму свою...

ЗОРЯНА. Ні. Ти не розумієш. Ті двері у Василя – це як могилу розрити. Розумієш?

ЛУКАШ. Двері – не могила.

ЗОРЯНА. Не могила, святиня. Він на тих дверях хоронив свою дочку. Малу... А жінка його кинула. Казала — він винен. Краще допоможи йому робити ремонт дверей.

ЛУКАШ. І що, він тоді віддасть рушницю?

ЗОРЯНА. Навіщо тобі рушниця?

ЛУКАШ. Для свободи. Вона оберігає мою свободу.

ЗОРЯНА. Зброя вбиває, а не дає свободу.

ЛУКАШ. Що ти знаєш про свободу? *(Пауза)*. Нічого. Це як повітря – розумієш, що це, коли втрачаєш. Добре — проведи мене до Василя. Чи просто покажи дорогу.

ЗОРЯНА. А ти обіцяєш не стріляти?

ЛУКАШ. Обіцяю. Перший – ні...

СЦЕНА 6

Знову дім Василя. Він лагодить двері. Щось не вдається, він психує, розглядає двері. Наближається Лукаш, зупиняється.

ЛУКАШ. Давайте, я поможу...

ВАСИЛЬ. А ну, стій там!

ЛУКАШ. Стою... Я розбив — я поможу, так справедливо.

ВАСИЛЬ *(вивчає хлопця, зрештою зважується)*. Ну йди, потримай отут... *(Лукаш підходить, ремонтують – дії контрапунктом до розмови)*. Ну що, знайшов свою хату?

ЛУКАШ. Знайшов...

ВАСИЛЬ. І що там?

ЛУКАШ. Попелище.

ВАСИЛЬ. Нічо, тут хат – хоч греблю гати, тільки що захаяні.

ЛУКАШ. Мені Павло запропонував у себе пожити...

ВАСИЛЬ. А ти що? Надумав тут зависати чи що?

ЛУКАШ. Думаю...

ВАСИЛЬ. Ну, думай, то корисно — думати. А чого ти боїшся? Павло – нормальний мужик, і нічо, що художник, не звихнутий... Ну може, трохи, в міру...

ЛУКАШ. Та ні, просто не люблю в приймах жити...

ВАСИЛЬ. Ну то так. В приймах – мало хто любить. То як тобі тра що допомогти облаштуватися – там підбить, підлатать, підстругать... То я тут на всі руки майстер.

ЛУКАШ. Дякую... Вибачте, що я вам ці двері попсував – не знав, що вони такі дорогі.

ВАСИЛЬ. Це мого роду двері. На них хоронили, на них зарубки ставили...Отут, бачиш? То я ріс, і сестра моя, а потім дочка... *(Замовчав різко)*.

ЛУКАШ. А ви тут самі живете?

ВАСИЛЬ. А? Один я... Всі померли... От і лишилися я та двері... *(Різко зупиняється, штучно весело)*. Знаєш анекдот про мумії, ні? — "Куме, скажіть, а оцей саркофаг, що в Чорнобилі, він такий само, як і в Єгипті? — Ну ви й скажете! Там же так: навколо саркофаг, а всередині мумія. А в нас навпаки — саркофаг, а купа мумій — навколо!"

ФЕДЯ *(з'являється)*. Васю, і що ти з ними возишся, га?! Чи ти собі труну готуєш чи що?

ВАСИЛЬ. Яка ще труна? Бог із тобою...

ФЕДЯ. Про живих треба думати, про живих...

ВАСИЛЬ. Чия б корова мичала... А от ви про свою рідню думаєте?...

ФЕДЯ. От саме, що думаю – їм там без мене краще... Марго – ото моя рідня...

ВАСИЛЬ. Одна пропала – друга знайдеться. Хіба у вас мало було тих котів?

ФЕДЯ. Ох, було-було... Клеопатра — чорнява та пишна... Підстрілили тварюки, та ще й не добили, а так... Намучилась, бідака... І Тутанхамон десь подівся, паразит такий...

ЛУКАШ. І Тутанхамон - кіт?

ФЕДЯ. Та ні, собака. Кульгавий, а який розумний, куди там тому фараону! Все розумів.

І гарнюня моя пропала - ото горе... А що тій дерев'яшці станеться? Дерево - то і є дуб дубом. Куди воно дінеться? Поможі відшукати, Васю. Я під носом бачу, а далі ні.

ВАСИЛЬ. Та ніколи мені. Поки недороблю двері, нікуди не піду. І що ви по тій кішці побиваєтесь так? Знайдеться! Мо, загуляла? Не вперше...

ФЕДЯ. Та відгуляла ж не так давно, може, й понесла...

ЛУКАШ. А якої вона породи?

ФЕДЯ. Та якої там породи? Дворянка... Мо' ти знайдеш, соколику? У тебе очі молоденькі. А то того анциболота тільки за смертю посилять...

ВАСИЛЬ. Ну раз так - ще й лається, то я точно не піду.

ФЕДЯ. А мені он внучок Степанихи допоможе. Правда?

ВАСИЛЬ. Та куди ви його посиляєте? Він же тут ні фіга не знає. Ще й без дозиметра...

ФЕДЯ. А можна у Зоречки попросити той во - вона дасть. Чи й удвох... То як, синку?

ЛУКАШ. Ну, спробую... А якої масті кішка?

ФЕДЯ. Трьохмасна - то ж на щастя. Моя остання радість. Вона ж мене і лікувала, і гріла, і сопіла. А ще як пацюки набіжать? Марго їх добряче ганяла... А тепер... Оно Христю, подружку мою давню, пацюки загризли. Не приведи Господь такої смерті. Боюся я...

ВАСИЛЬ. Так ви ж замовляння знаєте - пошепочіть, травки посипте, то пощезають...

ФЕДЯ. А ти зуби не скаль, Хома невіруючий. Мої травки он скількох на ноги ставили! Тільки не знаю я, що робить... Проти них не діє. Живучі, тварюки.

ЛУКАШ. Може, якої отрути посипати, від щурів?

ФЕДЯ. А як Марго вернеться та скуштує? Вона то розумна, та все ж таки...

ЛУКАШ. А мишоловки? Чи то щуроловки немає?

ФЕДЯ. Та ставила - розумні падлюки, не ловляться. А як і зловиться - що я їй зроблю? Я ж її не вб'ю... То пошукаєш Марго? Бо я вже недобачаю та ходити далеко важко...

ЛУКАШ. Спробую. А фото її немає?... Ой, дурне запитав...

ФЕДЯ. Та не дурне... Ходімо до Павлика - може, він її намалює. (Васі). Пустиш?

ВАСИЛЬ. Чи я тримав? Ідіть уже, не стійте над душею. Користі з нього, як із цапа вовни.

Василь продовжує поратися з дверима, а баба Федя тягне Лукаша до Павла.

ЛУКАШ. Бабо Федьо, а чого ви тут самі живете? У вас нікого немає?

ФЕДЯ. Та є... Син і невістка, і внучка... Поїхали вони, далеко, за бугор... А я що? Тут

мій дім, моя земля – он глянь, як яблуня рясно уродила, і грушка-дичка, а який у мене жасмин – пахне, падлюка, як монпарнас. І хазяїн мій тут похований, хоч погомоніти є з ким...

ЛУКАШ. Та все ж таки є рідні, чого вони вас не забирають?

ФЕДЯ. Сама не їду, не хочу... Я як до них приїхала ще тоді, так невістка все за мною з мокрою ганчіркою ходила, протирала, мов я зараза яка ходяча. А там же на наші гроші майже все було куплене... А я лежу там на сьомому поверсі, а мені оця хата сниться, і півники мої, і кролі, і пташечки цвірінькають... Прокидаюсь у тому склепі – віриш, і вставати не хочеться, так тоскно... А потім у них дитинка знашлася хворенька, щось там у неї з нирками не так. Невістка так із нею намучилась, не приведи господи! І все на мене вовком зиркала: що я їм ото радіацію понаносила... Операцію треба було робить. А тут такої і не роблять, а там – тисячі треба. І то не наших... Ото вони тикалися всюди, поневірялися, поки не продали квартиру, поїхали, зробили ту операцію... та ще не все вийшло, так там і zostалися – на другу зароблять... А я... нащо я їм там, стара баба? От і вернулась у цю хату, живу як баронеса, сама собі хазяйка. Тихо, спокійно, он радіо є... А смерті не боюсь. Ніхто її не минає. Мій хазяїн казав: чоловік стріляє, а Бог кулі носить... А ти тут кого забув, синку?... Чого мовчиш?

ЛУКАШ. Нікого я не забув.

ФЕДЯ. Тоді нема чого тобі тут робить, синку. Ти до тями прийди та вертайся у світ... Мені вже мало зосталося, а тобі ще жить та жить. От і прийшли... (Лукає). Павлику!

СЦЕНА 7

Баба Федя і Лукаш біля дома Павла.

ФЕДЯ. Павлику, будь людиною, намалюй мою Марго – он хлопець пошукає...

ПАВЛО (роздратовано). Та чи ви всі показилися? Всі просять: намалюй та намалюй. Василь – дочку, Каріна – чоловіка... (Дістає картини). Тепер ви оце з кішкою! Пантеон якийсь! Усе померлих! А як позувати мені – то зась! А мені жива натура треба, жива...

ФЕДЯ. Марго жива! Що ж ти її хорониш до часу! Анциболот! Не накаркуй... (Схлипує).

ПАВЛО (враз притихлий). Та годі вам... Намалюю, тільки не плачте...

Павло заспокоює бабу Федю, бере аркуш і хутко малює, а Лукаш розглядає картини.

ФЕДЯ. Тільки з душею малюй і про пляму чорну на писку не забудь, отак от зліва...

ПАВЛО. Та добре, буде вам пляма, тільки під руку не кажіть...

ЛУКАШ. То все ваші картини?

ПАВЛО. Мої, а що? Не подобаються?

ЛУКАШ. Чому? Подобаються... (Зупинився біля портрета дівчини, схожої на матір).

ФЕДЯ. Оце знаєш, чого я вернувся? Через ті роботи. Після вибуху всі тут лишилися – як поховані заживо. А там малюю – і все не те. Світло не те. Колір... Нема натхнення...

ФЕДЯ (*жартує*). А тут зашкалює. Скільки рентген оте натхнення, Павлику?

ПАВЛО. Скільки є, усе моє...

ФЕДЯ. Ну, ти тут домальовуй, а я хлопцю гостинчику наберу – грушок у дорогу...

ЛУКАШ. Та не треба...

ФЕДЯ. Ти моїх грушок не бачив – чистий тобі мед... (*Іде з хати*).

ПАВЛО. Аж зашкалює...

ЛУКАШ. А ви їсте те, що тут росте? Це можна їсти?

ПАВЛО. Як тут живуть, то тут і їдять. Василь анекдота розказав: "Народ питає: — Чи можна їсти ці харчі? А їм у відповідь: — Їсти можна абсолютно все, лише фекалії потім слід акуратно скласти у подвійний целофановий кульочок, його законсервувати в свинцевий коробок, і закопати на глибину не менше, ніж три метри." (*Помічає, що Лукаш не слухає, а розглядає роботу*). То яка тобі подобається?

ЛУКАШ. Оця... (*Схвильовано показує на портрет матері*). А хто це?

ПАВЛО (*дивиться на портрет*). Та так, одна... натурниця. А ти що, її знаєш?

ЛУКАШ (*пауза, пильно дивиться*). Трохи схожа на одну... знайому...

ПАВЛО (*відставляє малюнок*). То давно було... А ти, часом, сам не малюєш?

ЛУКАШ. Та ні, а з чого ви взяли? (*Відкладає портрет*).

ПАВЛО. Ти так уважно розглядав...

ЛУКАШ. Ні, змалку було трохи, а потім покинув...

ПАВЛО. І чого ж покинув?

ЛУКАШ. Мама розповіла, що мій батько був художником, от мене тоді як відрізало...

ПАВЛО. А що з батьком? Загинув?

ЛУКАШ. Не знаю, може, загинув, а може, живий — мені все одно...

ПАВЛО. Як це може бути – батько і все одно?

ЛУКАШ. Я його ніколи не бачив... Він мене покинув, а я – його малювання.

ПАВЛО. Малювання – не його, то дар божий – чи є чи нема...

Лукаш помічає сопілку, бере до рук.

ЛУКАШ. Значить, у мене немає. А ви граєте?

ПАВЛО. Ні, починав колись і закинув. Батько мій грав. А що, ти граєш?

ЛУКАШ. Трохи. (*Пробує, зупиняється*). Давно не грав... (*Знову грає, гарно, тужливо*).

ПАВЛО. Гарно граєш... А ти ж правди батька не знаєш. Може, то мати його покинула?

ЛУКАШ. Навіть якщо й так – я ж його не кидав. Я тут до чого? Моя правда така... (*Грає*).

ПАВЛО. Тобі то... болить?

ЛУКАШ. Та ні. Болить – як щось втрачаєш, а я й не мав, то чому ж тут боліти?

ПАВЛО. А що, мама поливала його брудом?

ЛУКАШ. Ні, мама нічого не казала.

ПАВЛО. Нічого... Може, це ще гірше — як похорон заживо... А вона знає, де ти?

ЛУКАШ. Вона померла, півроку тому. Інсульт...

ПАВЛО. Прийми моє співчуття... То ти тепер зовсім самотній?

ЛУКАШ. Можна сказати — так... А ви? Я не заважаю вашим... стосункам?

ПАВЛО. Стосункам? Яким?

ЛУКАШ. Ну, я не знаю, може, із Зоряною...

ПАВЛО. Чому ти так вирішив?

ЛУКАШ. Вона зовсім не рада моїй появі. Я заважаю?

ПАВЛО. Нормальний чоловік не відповідає на такі питання про жінку.

ЛУКАШ. Значить, так?

ПАВЛО. Це значить тільки те, що це тебе цікавить...

ЛУКАШ. Мене цікавить, чи я не заважаю.

ПАВЛО. Хочеш чоловічу пораду? Коли запав – дій, а не думай, чи ти заважаєш... Ясно?

ЛУКАШ. Не зовсім... Це зелене світло?

ПАВЛО. Знаєш, здається, у тебе одне гальмо ніжне, одне ручне і ще отут во третє...

Входить баба Федя з грушками у вузлику, дивиться то на одного, то на другого.

ФЕДЯ. От і я... Налітайте, хлопці... *(роздає грушки)*.

ПАВЛО *(віддаючи портрет кішки)*. Ну от вам і Марго, така?

ФЕДЯ. Та ніби така, тільки очі якісь не такі, нехитрі...

ПАВЛО. Так, бабо Федю, як вередуєте, то самі й малюйте...

ФЕДЯ. Та ні-ні, дякую, Павлику, вона... Як жива... *(Схлипує)*.

ПАВЛО. Та жива вона, самі казали – не хороніть її завчасно. Не малюю – сльози і малюю – теж. Ну, що з вами робить? *(Дає Лукашу)* На... Іди шукай... *(Той розглядає, Павло простягає сопілку)*. І сопілку візьми, дарую.

ЛУКАШ. Це ж, може, пам'ять про батька.

ПАВЛО. Я його і так пам'ятаю, а інструмент має грати, а не пилитися. А в тебе талант.

ФЕДЯ. Бери, соколику, і це бери... *(сує грушки)*. І до Зоряни сходи по цю штуkenцію, як її... Хоча, по-моєму, то все дурня, вже й так чисто... А я тобі віддячуся — пенсію маю...

ЛУКАШ. Та не треба мені пенсії... Дякую... *(Ховає малюнок, сопілку і грушки, йде)*.

ФЕДЯ. Теж мені захарчований найшовся... Худюче – не приведи Господи... *(Теж іде)*.

Затемнення. Павло ставить портрет, виходить. Висвітлюється один портрет.

МОНОЛОГ 3

МАРІЯ. А потім його повезли в Москву. Літаком. Потай. Нас, жінок, обманули – сказали, принесіть речі в дорогу, у них же все згоріло... А поки ми ходили – літак відлетів. Нас постійно дурили – то казали, що це отруєння газами і ні слова – про радіацію... Мої відмовляли їхати – куди ти така? А я – ні! Як же я його залишу? Зібрали всі гроші, з книжки зняли, все, що було... Поїхала... А там не хотіли пускати до нього. А я випросила! Кажуть, діти є? І я теж збрехала: двоє, хлопчик і дівчинка. Думаю, інакше

не пустять. А мені: добре, значить, народжувати більше не будеш. А я про вагітність – ні словечка... Кажуть, центральна нервова система вашого чоловіка вражена повністю. Думаю, нічого, ну буде трохи нервовий... А як його побачила – то синій, то якийсь сіро-буро-малиновий... Волосся пасмами на подушці лишається. І ще жартує: гребінця не треба... А це ж усе таке рідне, кохане... А потім було свято – перемога, салют, а він мені сюрприз приготував: під подушкою – три троянди, медсестру послав, щоб купила... "Я ж казав тобі, що все життя буду тобі квіти дарувати..." А лікар казав: надія є! Він молодий, здоровий. Тільки треба кістковий мозок. Найбільше підійшов його молодшої сестрички, та вона ж іще дитина... І він сказав: ні, від неї – не візьму... Тоді його помістили в окремий блок і накривали голого простирадлом, піднімаю – а на ньому кров і шматки шкіри... А вони фотографують – для науки... Як так можна? Та я б їх усіх повиганяла... Але мені забороняли наближатися, торкатися, а я випрошувала, аби тільки поруч... Мене там одна санітарка навчила: каже, є такі хвороби, що не лікуються, то треба сидіти і гладити руки... І я гладила його руки, господи, чого б я не зробила, тільки б вижив...

СЦЕНА 8

Каріна рвучко підходить до Василя, що пореється біля дверей – у того щось не вдається.

КАРІНА. Василю, лихо сталося. Мені поміч твоя треба.

ВАСИЛЬ. Що таке?

КАРІНА. Малий вовчєня притягнув. Живє! У нього лапка забита.

ВАСИЛЬ. То що з того? Він давно хотів собаку.

КАРІНА. Так то собака, а то – вовк! А як вовки схопляться малого та нападуть? Скажи йому – хай відпустить! Він тебе послухає.

ВАСИЛЬ. Мене? Ти ж казала, щоб я тримався подалі від хлопця...

КАРІНА. То тоді було, а то зараз. Зпересердя сказала. Не тримай на мене зла, поговори...

ВАСИЛЬ. Не буду. Малий давно хотів собаку. Йому потрібен друг, бодай хтось...

КАРІНА. Хтось, але ж не вовк!

ВАСИЛЬ. Чому, є приклади, коли вовків приручали і навпаки теж – навіть Мауглі...

КАРІНА. Та що ти мені казки розказуєш? Який Мауглі? Тут живе вовчєня, небезпечне!

ВАСИЛЬ. Може, тому він і взяв його, що небезпечно.

КАРІНА. Чому? Про що ти говориш?

ВАСИЛЬ. Каріно, ти казала, що хлопець бачив, як загинув батько. Головне, ЯК загинув...

КАРІНА. Ти хочеш сказати... Що він злякався? Ні, це не тому, це заради нас, розумієш?

ВАСИЛЬ. Я розумію, але Арсен міг не зрозуміти... Твій чоловік благав не вбивати, а його все одно вбили... І малий хоче бути сміливим...

КАРІНА. Не таким як батько? Це неправда! Як ти смієш? Він хотів захистити нас!

ВАСИЛЬ. Я кажу не про себе, а про хлопця. Чому йому потрібен вовк? Щоб стати чоловіком, хоробрим. Дай йому шанс, не трясися над ним...

КАРІНА. Син – це все, що я маю. А якщо і трясуся, то знаю, чому. Вовки – хижаки! І ті, що вбили мого чоловіка – хижаки! А ти не трясся над своєю дочкою, от і втратив. Дав їй ту клятву пілотку – і втратив...

ВАСИЛЬ. Доста! Я знаю, що винен! І не треба колупатися в моїй рані...

КАРІНА. А ти, що ти робиш із моєю раною? Не роздираєш до крові?

ВАСИЛЬ. Пробач... Я не хотів робити тобі боляче... Я казав про інше...

КАРІНА. І я не хотіла... То ти поговориш із Арсеном про вовчення?

ВАСИЛЬ. Ні, не буду... Але я можу допомогти йому ростити вовка.

КАРІНА. Не треба. Я сама поговорю. Як завше, все сама... Без чоловіка. Прощай.

ВАСИЛЬ. Зажди, Каріно...

Іде не озируючись. Василь зі злістю ляскає дверима – вони знову ламаються.

СЦЕНА 9

Лукаш у лісі разом із Зоряною шукають кішку в різних кутах. Лукаш знаходить — це зрозуміло по його реакції. Він розуміє, що вона давно мертва, прикриває її чимось, іде.

ЗОРЯНА. Ти щось знайшов?

ЛУКАШ. Так, я її знайшов.

ЗОРЯНА (*радісно*). Правда? То є файно! Так де вона? Пішли ловити! До мене вона піде...

ЛУКАШ. Чекай! Я ще не все сказав...

ЗОРЯНА. Що, вона знову втекла?

ЛУКАШ. Ні, вона вже ніколи не втече...

ЗОРЯНА. А-а... І де вона?

ЛУКАШ. Вона там, але ти туди краще не ходи... Я б тобі не радив дивитися...

ЗОРЯНА (*принишкла*). А що сталося?

ЛУКАШ. Не знаю. Хіба треба пояснення? Тут же зона.

ЗОРЯНА. Ні. По-перше, тут край зони – і не все просто... Є і позитив...

ЛУКАШ (*іронічно*). Я бачив... Не розумію, як ти можеш бути тут добровільно?

ЗОРЯНА. Я біолог, пишу роботу. А тут таке... Це фантастика, клондайк!

ЛУКАШ. Ти що, мутантиків досліджуєш?

ЗОРЯНА (*захоплено*). Ні-ні! Ти не розумієш. Тут особливе місце, не тільки є хвороби. Природа робить адаптація. Стабілізація. От, наприклад, корови – молочні стають м'ясні. А білі голуби – сірі. Розумієш?

ЛУКАШ. І що тут такого фантастичного?

ЗОРЯНА. Природа робить спрощення – вертається у давні види, більш чисті, сильні. Це то є машина часу, розумієш? Ти стаєш у минуле. І я це вчу, пишу...

ЛУКАШ. А люди? Що? Стають дикунами?

ЗОРЯНА. Люди? Я про це не думала... Може, теж – очищення? Кращий шлях?

ЛУКАШ. Кращий? Ну-ну. Надивився я на цих кращих... Але не розумію, для чого це

все?

ЗОРЯНА. Для чого природі? Може, то вернутися і нове творення? Піти інший шлях?

ЛУКАШ. Ні, для чого це тобі? Чому ти тут, а не в Канаді?

ЗОРЯНА. Тут земля моїх батьків...

ЛУКАШ. Тут усюди земля батьків — навколо. А тут мертва земля, зона...

ЗОРЯНА. Розумієш... Там я чула про іншу Україну... Такі гарні пісні. Козаки, чумаки, січові стрільці. Романтика... А як приїхала... Нема того ніц. Таке є слово... на ж...

ЛУКАШ. Жлоби?

ЗОРЯНА. От, саме воно. Не знаю, що то є, але точно. Звук - точний. Я шукала ту Україну.

ЛУКАШ. Пісенну?

ЗОРЯНА. Так. І пісні теж. Такі гарні, щемливі... А знайшла це тут. У зоні. Тут чисто...

ЛУКАШ (*іронічно*). Ту-ут?! Чисто? Тільки радіація трохи зашкалює, а так чисто-чисто...

ЗОРЯНА (*не звертаючи уваги на іронію*). Так. Тут є Україна. Дебют. Знову. Був один учений, казав: мутація - то є добре, всі зміни - мутація. І українців ще нема. От є Чорнобиль - і тепер люди будуть інші, будуть українці. Розумієш?

ЛУКАШ. А я думаю інакше. Може, ця зона — щоб усі вимерли...

ЗОРЯНА. Ти не любиш свою країну?

ЛУКАШ. Не люблю. А за що її любити? Вічно під кимось, комусь лижуть... Не було тут нічого доброго, гризлися як собаки все життя, і не вірю, що щось буде... Вже скільки років самі - і що? Саме лайно... Вже й голодомор був, і Чорнобиль - нічого не доходить! Бабрядься у багні! Ніхто нас не поважає, ніде. Може, у нас якийсь генокод неправильний, дефективний, га? От і радіація - аби пошвидше вимерли. Може, тоді земля очиститься, і заселять її... ну, наприклад, китайці - вони працьовиті, і їх багато. Як тобі така версія?

ЗОРЯНА. Тобі тут є так погано?

ЛУКАШ. Тут я ще мало знаю. Там - по-різному, але лайна значно більше. Правда, мені нема з чим порівнювати. А тобі то є. Не розумію, як ти можеш тут жити після Канади?

ЗОРЯНА. Там було якось... Спокійно, потім погано, а потім... стерильно... А тут мені подобається. Ця земля... жива. Правдива. І люди - друзі. І тут моя робота, на доктор.

ЛУКАШ. Докторську вона пише... А про себе ти подумала? Біолог! Про свою природу? А може твої діти будуть "спрощені"? Чи мутантики? Чи взагалі не буде? Ти ж жінка!

ЗОРЯНА (*різко зупиняє*). У мене не буде діти. Не може бути.

ЛУКАШ. Чому? Звідки ти знаєш?

ЗОРЯНА (*різко*). Знаю і все... Доста! І не лізь у душу.

ЛУКАШ. Ти перша почала... І взагалі, ми шукали кішку...

ЗОРЯНА. І знайшли. *(Пауза)*. І що діяти?

ЛУКАШ. Може, краще не казати бабі Феді?

ЗОРЯНА. Брехати? *(Пауза)*. Я теж так думаю... Не треба. Але вона може сама...

ЛУКАШ. У тебе є лопата?

ЗОРЯНА. Лопата? А-а-а... Ні. Але я знайду. Тільки я не можу... А ти?

ЛУКАШ. А є інший вихід? Доведеться.

Виходять. Затемнення.

СЦЕНА 10

Кульгає баба Федя і голосить, скликаючи людей. Ті сходяться зусібіч

ФЕДЯ. Ой, лишенько, люди добрі! Чула їх, чула вночі! Шаруділи, тварюки.

ВАСИЛЬ. Що сталося? Бандити?

ФЕДЯ. Пацюки! Загризуть вони мене! Поможіть, людоньки! А то й мене як ото Христю...

ВАСИЛЬ. То що, не знайшов той хлопець кішки?

ФЕДЯ. Не знайшов. Боюся, пропала моя дівчинка ні за цапову душу...

ВАСИЛЬ *(роздратовано)*. То чого ви від мене хочете?

ФЕДЯ. У тебе ж рушниця є – мо' ти їх постріляєш?

ВАСИЛЬ. Та ви що? Де ж ви таке бачили – щурів стріляти? Я вам що, пацючий мисливець? Може, пастку зробити? Це можу...

ФЕДЯ. Та не ловляться вони! Хитрі, собаки чи то ці, пацюки.

ЛУКАШ *(щойно підійшов)*. Віддайте мені рушницю – я постріляю.

ВАСИЛЬ. Ти? І як же ти їх уполюєш?

ЛУКАШ. То вже мій клопіт. *(Тягне до себе зброю, але Василь не пускає)*.

ВАСИЛЬ. Пусти! Спершу пацюків, а потім усіх нас...

ФЕДЯ. Та чи ти подурів, Василю?! Чого йому в нас стріляти? Він же наш, Степанихи внучок. Віддай йому зброю, як сам не здатний.

ВАСИЛЬ. Сказав – не віддам, то не віддам. Не руш!

ФЕДЯ. То ти і сам не гам, і другому не дам?

ВАСИЛЬ *(наставляє рушницю на Лукаша)*. Як хоче "гам", то буде вам "гам"!

ФЕДЯ *(голосить)*. Ой, лишенько! Подурів, геть подурів! Опустити зброю! Хай, хай мене загризуть – то на твоїй совісті буде, душогуб...

ВАСИЛЬ *(опускає рушницю)*. Гаразд, показуй своїх пацюків – буде тобі полювання!

ФЕДЯ. Отак би й відразу, а то ламається, як дівка на виданні...

Всі йдуть до дому баби Феді. Зупиняються біля хати.

ВАСИЛЬ. Ну, і де твої пацюки, показуй.

ФЕДЯ. Та хтозна, де вони ховаються... Десь там...

ВАСИЛЬ. То ти що думаєш, я буду по норах нишпорить та їх шукать?

ЛУКАШ. А може, в повітря вистрелити – вони злякаються і підуть...

ВАСИЛЬ. Знущаєшся? Вони ще глибше сховаються.

ФЕДЯ. А може, їх виманити на щось...

ВАСИЛЬ. Так, нащо мене тоді кликали? Давайте об'єкт, а тоді кличте, все, я

пішов...

ФЕДЯ. Ой, людоньки, і що ж його робить?...

З'являється Зоряна.

ЗОРЯНА. Стоп! Кажуть, пацюки бояться музика.

ФЕДЯ. А мо' і правда... А Лукашик уміє грати...То мо', ти так і спробуєш, га?

ЛУКАШ (*іронічно*). Та ви що, вірите у "силу музики"?

ВАСИЛЬ. Казочка про білого бичка...

ФЕДЯ. Зачекай, Васю. Рушниця - то як то кажуть "на крайняк". Я звірів завше рятувала - не хочу і тепер зайвий гріх на себе брати, хоч і за пацюків...

ВАСИЛЬ. Тоді нащо ви мені голову морочите?!

ФЕДЯ. Не сердься, Васю... Лукашику, ану спробуй...

ЛУКАШ. Це ж казочка...

ЗОРЯНА. Спробуй, гірше не є... Чи ти не вмієш, просто той во... бла-бла-бла?

ЛУКАШ. Чого це? Вмію... Просто давно не грав...

ФЕДЯ. Соколику, спробуй, Христом Богом тебе прошу, не комизися...

ЛУКАШ. Ви краще попросіть, аби мені рушницю повернули...

ФЕДЯ. Рушницю - встигнете не поділити. А я у цю штуку більше вірю...

ЛУКАШ. У сопілочку? Ви ж дорослі люди...

ЗОРЯНА. А може то енергія, вібрація... Ікар - то теж є міф, а нині дельтоплан...

ФЕДЯ. Лукашику, зглянься над старою, спробуй...

ЗОРЯНА. Хіба то є важко? Чого ти ламаєшся? Чи без зброї ніц не можеш?

ЛУКАШ. Гаразд, я спробую зіграти... (*Дістає сопілку*).

Лукаш рішуче прямує до хати баби Феді, зосереджується, готується, заплющивши очі, потім підводиться і починає грати. З'являється Павло і спостерігає. Решта йде за ним і перешіптується, спостерігаючи за його грою. Лукаш дедалі більше входить в образ і грає впевнено і запально, енергійно. Нарешті він чує шурхіт. Шурхіт голоснішає.

ФЕДЯ. Ідуть! Ви чуєте? Тобі воздасться, синку! І тобі, Зорю! Вернеться втрачене...

ЗОРЯНА. Це ви про що?

ФЕДЯ. Побачиш. Я побачила, і ти побачиш. Потім побачиш, не зараз...

Шурхіт посилюється, а потім раптово стихає. Лукаш виснажений опускається на долівку. Василь дивиться на нього здивовано. Зоряна підходить, дивиться захоплено.

ФЕДЯ. Пішли! Пішли геть падлюки! (*Обнімає*). Хлопчику, дай Боже тобі здоров'я і долі... Дар у тебе... Тепер мені легко на душі стало, тепер і помирати не страшно...

ЗОРЯНА (*Лукашу, захоплено*). Ти молодець, Лукаш! Бачиш? Можеш!

ЛУКАШ. Що можу? Грати?

ЗОРЯНА. Все. І грати... І вигравати.

ЛУКАШ (*іронічно*). І кравець, і швець, і на дуді гравець...

Лукаш ховає сопілку і швидко йде зі сцени. Зоряна дивиться мов сомнамбула, потім схоплюється і біжить за ним, наздоганяє.

СЦЕНА 11

Лукаш і Зоряна разом у лісі.

ЗОРЯНА. Лукаш, чекай! Скажи, а як ти так зробив?

ЛУКАШ. Чесно? Сам не знаю, як те вийшло. Може, у пацюків є музичний слух і витончений смак, а я так погано грав, що вони не витримали наруги...

ЗОРЯНА (*посміхається*). А серйозно?

ЛУКАШ. Просто уявляв, як щури тікають... А ти звідки знала, що у мене це вийде?

ЗОРЯНА. Не знаю. Я ніби... є відчуття тебе. От як ти: уявляю. Тільки воно саме...

ЛУКАШ. І що уявляється?

ЗОРЯНА. Ну це, про тебе. Який ти, що зробиш...

ЛУКАШ (*зупиняється*). Відчуваєш? І що я зараз зроблю?

ЗОРЯНА. Зараз – не знаю. Це не завжди – іноді. От наприклад, ти каву п'єш?

ЛУКАШ. Ну, п'ю, коли дають. А що?

ЗОРЯНА. Я спробую вгадування, яку ти любиш... (*Дивиться, думає*). Глясе.

ЛУКАШ. Чого?

ЗОРЯНА. Ну, айс-крім, коли є морозиво.

ЛУКАШ. Точно, люблю вбухати туди морозиво...

ЗОРЯНА. Це є глясе...

ЛУКАШ. І як ти вгадала?

ЗОРЯНА. Не знаю, відчуття. (*Вибухає*). А навіщо? От скажи – навіщо? Це абсурд! Ти до я – ніхто і я до тобі – ніхто. І нічого не є, не буде. То нащо це?

ЛУКАШ. Чого не буде?

ЗОРЯНА (*пауза*). Того, що... буває...

ЛУКАШ (*всміхається*). А що буває?

ЗОРЯНА. Нічого, то я є просто так...

ЛУКАШ. А чому не може бути того, що буває?

ЗОРЯНА. Час, відстань... Ми... різні. Все.

ЛУКАШ. Дивна ти... А хочеш, я спробую вгадати, яку каву любиш ти?

ЗОРЯНА. Спробуй...

ЛУКАШ (*пауза, дивиться*). Чорну, без цукру і мало води...

ЗОРЯНА. Рістрето.

ЛУКАШ. Во-во, я в тих заморочках не шарюсь.

ЗОРЯНА. Не... що?

ЛУКАШ. Не спеціаліст. А по суті я вгадав?

ЗОРЯНА. Вгадав. А як це ти?

ЛУКАШ. Як ти кажеш — відчуття...

ЗОРЯНА. Я хочу просити... Тільки ти обіцяти "так" і не питати чому.

ЛУКАШ. Хитра ти, як я можу обіцяти, невідомо що?

ЗОРЯНА. Це не страшно, чесно. І... просто.

ЛУКАШ. Та я не боюсь. Просто...

ЗОРЯНА. Просто що?

ЛУКАШ. Просто так. Гаразд, кажи вже.

Зоряна зітхає, збирається з силами, ніби перед стрибком у крижану воду, зважується.

ЗОРЯНА. Можна, я послухаю, як твоє серце тук-тук?

ЛУКАШ. Серце? Навіщо?

ЗОРЯНА. Ти обіцяння!

ЛУКАШ. Ну... добре...

Зоряна підходить і обережно притискається до нього і слухає, як б'ється його серце.

Лукаш завмирає, потім несміло обережно обнімає її.

ЛУКАШ. І що ти там почула?

ЗОРЯНА. Воно сильно тук-тук, хутко... *(Пауза)*. Чому?

ЛУКАШ. Ага, я не можу питати, а ти можеш? Так нечесно...

ЗОРЯНА. Ти боїшся?

ЛУКАШ. Боюсь? Чого це раптом? Просто... ти гарно пахнеш... І як це називається?

ЗОРЯНА. Що? Що я роблю?

ЛУКАШ. Ні, те, чим ти пахнеш?

ЗОРЯНА. Магія пачулі.

ЛУКАШ. А де це - пачулі?

ЗОРЯНА. Це не де, це що, то є квітка...

ЛУКАШ. Це не що, це хто - це така дівчина, Пачуля... Можна я називатиму тебе Пачуля?

ЗОРЯНА. А чому не Зоряна?

ЛУКАШ. Ну... тому що Зоряна не вірить у те, що у нас буде... те, що буває...

ЗОРЯНА *(пауза)*. Добре, кажи Пачуля, мені гарно...

ЛУКАШ. Ти мене вже не боїшся?

ЗОРЯНА. Ні, ти не маєш автомат?

ЛУКАШ. Не сподівайся, для тебе я озброєний і дуже небезпечний...

ЗОРЯНА. А може, я люблю небезпечно...

Лукаш стискає її в обіймах, вона завмирає, затемнення.

СЦЕНА 12

Лукаш приходить до дому Василя. Той виходить хмурий.

ВАСИЛЬ. Що, знову хтось пропав чи хтось з'явився зайвий?

ЛУКАШ. Боюся, що дехто пропав... Але не певен. Хотів із вами порадитись.

ВАСИЛЬ. Та кажи до пуття, не мороч голови.

ЛУКАШ *(показує дитячого кашкета в плямах)*. От, я знайшов це у лісі. Це не Арсена?

ВАСИЛЬ *(розглядає)*. Схоже на те.

ЛУКАШ. Може, це бруд, а може й...

ВАСИЛЬ. Це не бруд... Ти їй показував?

ЛУКАШ. Ні, не хотів лякати. Може, це не його, от до вас прийшов.

ВАСИЛЬ. І правильно, не показуй. Де ти його знайшов?

ЛУКАШ. Там, біля річки... Може, ви самі у неї розвідаєте...

ВАСИЛЬ (*помічає появу Каріни*). Про вовка промовка. Дай сюди (*бере кашкета і ховає у свій одяг*). Мовчи, ясно? (*Лукаш хитає на знак згоди*).

Прибігає Каріна страшенно стривожена і накидається на Василя. Лукаш у стороні.

КАРІНА. Арсен пропав! То все через те вовчєня! Той утік, а малий пішов його шукати!

ВАСИЛЬ. Чекай, заспокойся, може, він недалеко відійшов...

КАРІНА. А раптом на сина нападуть вовки за те, що він украв малого?

ВАСИЛЬ. Та він же нічого поганого йому не зробив...

КАРІНА. А йому зроблять! За добро платять злом. Ти не знав? Це вовки!

ВАСИЛЬ. Гаразд, ходімо шукати...

КАРІНА. Уже не треба! Це все через тебе! Я ж просила – поговори з ним. А ти – ні! От і донікався – ти винен! Ти свою дитину в могилу звів і мого туди тягнеш!

ВАСИЛЬ. Я нічого поганого йому не робив.

КАРІНА. От саме, що нічого не робив, нічого! А я просила – просто поговорити, він би тебе послухав. Йому чоловік треба, а не шмат деревини. А тобі ці кляті двері дорожчі за все! Від тебе саме лихо... Я сама піду... (*Поривається йти*).

ВАСИЛЬ (*тихо Лукашеві*). Піди з нею... Тільки не кажи нічого...

ЛУКАШ. Стійте! (*Зупиняє Каріну*). Тут у лісі самій небезпечно. Давайте я з вами піду.

КАРІНА (*пауза, оговталась*). Добре... Дякую...

ВАСИЛЬ. Стривайте... (*дає рушницю Лукашу*.) На, тримай. Про всяк випадок...

ЛУКАШ. Дякую... Може, підете з нами?

КАРІНА. Ні!...

ВАСИЛЬ (*тихо Лукашу*). Та знай: як лихо загодієш – і з того світу дістану.

ЛУКАШ (*різко забирає рушницю, саркастично*). Дякую за добрі слова на дорогу!

КАРІНА. Ну, ходімо швидше...

Всі крім Василя, розходяться врізнобіч. А він проводить Каріну тужливим поглядом і

вертається до лагодження дверей.

ВАСИЛЬ. Ці двері – талісман, сімейна реліквія. На ній наш батько лежав ніч, поки труну не привезли, перед тим як поховали. А я сидів усю ніч із ним. Може, в інших не так. А у нас так: двері знімають – і кладуть... А отут зарубки – це я ріс, а це сестра, а оце – це вже моя доця, Васа, Василіна – на мою честь... Це два рочки, це три... Їй 5 рочків було, коли це сталося. Мене тоді призвали на ліквідацію... Ну як свої рентгени нахапав, то відправили і кажуть – весь одяг спали. А доця пілотку побачила і каже – тату, дай та дай. Так просила... Ну я її і не викинув, жінка попрапа в окропі та дала поносити... Мала так тішилась, вона любила в хлопчачі ігри грати... Господи, якби знаття... А в неї потім пухлину у голівці знайшли і темні плями по шкірі... Васка лікарів боялася –

тільки побачить білий халат – у крик. І все біле – ми білі штори поміняли... Я думав, вона не розуміє, а вона все відчувала! Каже: тату, я не хочу вмирати, я ще маленька... А потім як лисіти почала, її поклали в лікарню. У неї в палаті... Ви колись бачили відразу 7 лисих дівчат? А жінка як намучилась. І мене кляла... Раз прийшла і каже: "Краще б вона померла, ніж отак мучитись, чи я б померла, щоб оцього не бачити..."

А коли вона відмучилась... Господи, чому? Завіщо? Я не знав, що робить... І тут зрозумів – треба покласти її на ці двері, як діда, як батька... І я поїхав сюди, вночі... Бодай це... Взяв мотоцикла у друга... Тут усе пограбовано, а двері стоять... Зняв я їх і везу – а за мною міліція – сліплять, стріляють... Думали, мародер. Злодій – власні двері вкрав... Довіз я їх, поклав малу – і трохи легше стало. Все ж таки якось по-людськи. А потім привезли труну – таку маленьку, мов коробку від ляльки. І вона теж маленька, ніби лялечка. Дивлюсь на неї і не вірю... Не вірив, що переживу... Пережив. І коли жінка пішла — пережив. .. А потім, як турнули з роботи – пив я, що правда, то правда, пив по-чорному... Оце думаю – треба двері вернути. Повернув на місце і так тут і zostався... А що я там забув? І дочку занапастив, а тепер – може, й Арсена... Такий же хлопчик славний, і за мною хвостиком – куди я, туди і він... Малому мужика треба, ясний перець. І хлопця не вберіг, і Каріну втратив... Проклятий я, чи що? Ніколи в ту байду не вірив, але схоже на те... Якого хріна мені жить? Для кого? Нащо?

Бере мотузку і починає шукати, куди б її оце прилаштувати...

СЦЕНА 13

Лукаш із Каріною блукають темним лісом у пошуках хлопця – то гукають, то висвітлюють ліхтариком. Зупиняються передихнути. Може, запалюють вогнище.

ЛУКАШ. Каріно, скажіть, а чому ви тут, у зоні?

КАРІНА. Не прижилась я в місті. Ми втікачі з Таджикистану. Мамину квартиру ми втратили – вона не встигла її приватизувати. І що мені було робить? Ні житла, ні громадянства... Рідня далека і з купою своїх проблем... А потім у мене ще гроші й документи вкрали... А тут нічийна ніхто не забере. Ми маємо дім, сад, город і друзів...

ЛУКАШ. Ви, може, й маєте, а от Арсен не має друзів. Може, тому і вовчєня підібрав...

КАРІНА. Я знаю... Але не знаю, що мені робити, як жити, де... Там страшно, а тепер і тут... Господи, тільки б він знайшовся, живий... Хоч би він його не забрав...

ЛУКАШ. Хто, вовк?

КАРІНА. Та ні, мій чоловік...

ЛУКАШ. А що, ваш чоловік... не з вами живе?

КАРІНА. Не з нами... І не живе. Вдова я.

ЛУКАШ. Тоді як же він... забере?

КАРІНА. Так, як і меншого – на той світ... Думаєш, я ненормальна?

ЛУКАШ. Та ні... У мене мама теж удова. І з померлим чоловіком, ніби з живим розмовляла... Він із тих пожежників, ліквідаторів.

КАРІНА. Прости, а я на тебе тоді накинулась... То твій батько – герой?

ЛУКАШ. Мене вже тим героїзмом так дістали... І то був не мій батько. Просто мама

розповідала. Я народився пізніше, не від нього... Я – дитя катастрофи.

КАРІНА. Не зрозуміла...

ЛУКАШ. Тобто, якби не аварія, то мама жила б із першим чоловіком, і мене б не було.

КАРІНА. А-а... твій батько де?

ЛУКАШ. Не знаю. І знати не хочу. Я йому не потрібен. Він мені – теж.

КАРІНА. Буває... Я он теж безбатченко. І нічого... А в Арсена був добрий батько... Він за ним сумує... Я так боюсь, що і батько за ним – теж... Що він його забере...

ЛУКАШ. Як він добрий батько, то навпаки – має оберігати.

КАРІНА. Меншого ж не вберіг... А, ти ж нічого не знаєш... Мій чоловік – таджик. Він тут учився, тут ми познайомились, я медсестра, а він лікар. А потім поїхали до них. А коли почалась та клята бійня: памірці та кулябці, він ні до кого не приставав, ні на чий бік. Хотів просто жити... Як раніше, без зброї, він навіть мисливства не любив, навіть рибалки. А мені було страшно... особливо коли я знову завагітніла... Мене поклали на збереження у пологовий. І там жінка одна народила – так важко йшло, так намучилась бідна. І так тішилась дитині... А тут ці ввірвались, в масках з автоматами – наркотики, спирт... А ця жінка якраз і закричала, і ті схопились: чия дитина? Не хлопчик чи дівчинка, а кулябка чи памірка? А всі мовчать – від гріха подалі. А один у масці схопив маля – і у вікно, з 4-го поверху. Раз мовчите, то батько – їхній. Як вона заголосила, та бідна породілля – хотіла за ним стрибнути, ледь утримали. А мені як по животу різануло! Господи, це ж скільки зусиль, скільки болю та мук щоб тільки виносити та народити те дитя! А потім? Та що ті мужики знають? Якби вони спробували, якби знали ціну тому всьому, то не вбивали б...

ЛУКАШ. Жінки теж убивають...

КАРІНА. Як захист чи помста, але не просто так, за нізачо! Оцих падлюк – я б сама з автомата... Оце я після того прийшла додому і кажу чоловіку: все, їдьмо звідси. Боюсь я тут лишатися, за дітей боюсь. І він погодився та ходив як у воду опущений – як відчував. Ми зібралися і поїхали автобусом. Коли на півдорозі зупинили його бандити. А там в основному жінки, діти, старі. Троє чоловіків. Вивели мого на дорогу і давай бити – що той зрадник, тікає... А чоловік почав їх благати – у мене дитина і жінка вагітна. А я вже на 7-му місяці була. А ті тільки сміються – на коліна станеш? І він став. Черевики цілуй – і той... А вони його прикладами по голові – ти не мужик, ганчірка, боягуз, за спідницю ховаєшся. А він же заради мене, заради дітей! І з автомата... У нас на очах. Я Арсену очі, вуха закривала, а він виривався – до тата... Я тоді знепритомніла – люди підхопили. Як від'їхали – не знаю... Ту дитину я втратила – думаю, він забрав його з собою... Щоб у кожного по дитині – у мене і у нього... А тепер думаю, раптом він і Арсена хоче?

ЛУКАШ. Та з чого ви раптом взяли, що хоче забрать?

КАРІНА. Вовк... Знаєш, після смерті, коли душа ще на землі блукає, люди в образах тварин приходять... От моя мама прийшла до мене білкою – я ще не знала про смерть, іду просто вулицею, а вона ледь не в ноги – бух... Я аж завмерла... А чоловік мій вовком

приходив. Ми вже сюди, в Україну доїхали, заходжу у двір, а на мене вовк зирка. І я раптом зрозуміла – він. Сусіди кажуть: та ні, звідки в місті вовк? Собака. А ні. Потім і в газетах писали – жив в одного чоловіка вовк і втік. Через усе місто йшов – до нас із Арсеном... От і зараз – вовчєня просто до сина прийшло. Мо, то його братик, його душа?

ЛУКАШ. Та чому саме зараз? А не тоді?

КАРІНА. Через Василя. Він йому, як батько став. Може, чоловік ревнує? До Арсена. Василь свою дитину втратив, до чужої горнеться... А може, чоловік мене ревнує і хоче покарати, забравши сина? Бо я ж про нього думала, про Василя... А це недобре...

ЛУКАШ. Знаєте, я думаю, якщо він любив і вас, і сина, то бажає вам щастя й добра.

КАРІНА. Він через мене загинув, якби я не казала: поїхали...

ЛУКАШ. То що він має і на тому світі про вас піклуватися? Та дайте йому спокій. Він тільки зрадіє, як ви знайдете собі пару.

КАРІНА. Ти гадаєш, йому так спокійніше буде?

ЛУКАШ. Я думаю, це не в його силі – таке вирішувати: кому йти з цього світу.

КАРІНА. Може й так. А я до церкви не ходжу, не молюся, як їх утратила – то й віра пропала... Бо як нема справедливості, то навіщо мені віра?

ЛУКАШ. У Бога не вірите, а в потойбіччя вірите? Як Його нема, то й того світу теж.

КАРІНА. Може, ти й правий. То не в його владі – смерть і життя.

ЛУКАШ. А я думаю, живим треба про живе думати. А то це вже виходить не життя, а вічний спомин про майбутнє.

КАРІНА. Про живих... Я й так думаю... А як ти гадаєш – Василь до мене... небайдужий?

ЛУКАШ. Як на мене – дуже небайдужий... Але нам час іти далі...

КАРІНА. Господи, про я думаю! І нащо він пішов до лісу? Там же вовки, я ж казала...

ЛУКАШ. Чекайте, а може, він і пішов шукати вовків? Вовчєня шукало маму... Розумієте? Нам потрібно знайти їхнє логово...

КАРІНА. Але як?

ЛУКАШ. Є ідея...

Виймає рушницю, стріляє. Чути виття вовка. Обоє схоплюються.

ЛУКАШ (*підвівши рушницю*). Чекайте мене тут, я зараз погляну... (*Іде у темряву*).

КАРІНА (*дослухається, гукає*). Арсен!

Чути постріл, скавчання, крики, Каріна біжить углиб лісу – за сцену. Затемнення.

СЦЕНА 14

Видіння-марення Василя, що повісився – між життям і смертю. Ця сцена може бути розірвана на фрагменти і йти в паралель до наступної – його оживлення.

Душа Василя блукає у лісі і зустрічає людей в образах бджіл (зображення на розсуд режисера – костюми, маски, тіні...). Його оточують "бджоли", зав'язують йому очі, розкручують і ведуть до Матки, яка сидить на "tronі" (якесь узвишшя). В

образах бджіл – ті самі герої. Маткою може бути Марія, але говорить вона інакше, з дивним ритмом, непобутовим. Його підводять (знизу до трону) "бджоли" і розв'язують очі. Шепіт бджіл: "Королева, королева-Матка, королева..."

МАТКА. Ну, кажи, навіщо ти це зробив? Хіба ти не знав, що це гріх?

ВАСИЛЬ. І хто тут вирішує, що гріх, а що ні, кого карати, а кого милувати?

МАТКА. Не я, ти знаєш, що не я... (Робить невизначений жест угору).

ВАСИЛЬ. А де він ховається? Де його справедливість? Де? Я у цей світ не просився і жити в ньому не хочу. Немає в ньому ні правди, ні здорового глузду, ні хріна путнього!

МАТКА. А що, по-твоєму, справедливість?

КАРІНА. Може, ви мудрі і живете в злагоді. А люди — ні... Я не розумію, як жити...

МАТКА (всміхнулася). Як гадаєш, що я краще розуміюся на людських справах — питай.

ВАСИЛЬ. Завіщо мене покарано? Що я зробив не так? Чому за те, що я служив людям, така розплата? Кохану жінку, дитину – все забрали! Завіщо? Чим я винен?

МАТКА. Ти не винен. Смерть – не покарання. Це просто... ворота в інший світ. Ми всі мандруємо. Чому ти думаєш, що там, куди вони пішли – гірше? Ти знаєш до чи після?

ВАСИЛЬ. А ти знаєш? Що там?

МАТКА. Чому питаєш? Ти хочеш туди? Ти ще й того світу не збагнув, а хочеш в інший.

ВАСИЛЬ. Якби я знав, що там? І чи зустрінусь із ними...

МАТКА. На все свій час, своє знання. І не картай себе даремно. Твоя дитина й ти – це просто ролі у житті, у цім житті. Хіба це ти її створив? Ти вигадав її – образ і характер?

ВАСИЛЬ. Ні, вона була така, як є...

МАТКА. От бачиш. Ми всі приходимо чомусь, для чогось, ми граєм ролі і мандруємо далі... Це ми єдині, а ви – самотні, ви не належите один одному, ви просто поруч, приходите самі в цей світ, самі йдете... Тож не бери на себе ні доль чужих, ані провин. Не ти давав життя, не ти покликав смерть, тоді навіщо ти несеш тягар вини чужої?

ВАСИЛЬ. Але чому я постійно втрачаю коханих людей?

МАТКА. Про кого ти говориш? Про минуле чи майбутнє?

ВАСИЛЬ. Я сам не знаю. Це вже минуле? Чи майбутнє? Каріна і Арсен?

МАТКА. Вирішуй сам: тобі дано любити їх, а ти боїшся і втрачаєш все: і долю, і життя майбутнє... Відпусти минуле, шукай для себе радість у тепер, інакше втратиш завтра.

ВАСИЛЬ. Я знову все втрачаю?

МАТКА. Ти ще можеш повернутись і змінити...

ВАСИЛЬ. Хіба я вже не втратив?

МАТКА. Ні. Вони живі і сподіваються на тебе. І ми теж – ми сподіваємось на тебе...

ВАСИЛЬ. Як я міг забути — я ж залишив вас на призволяще... Пробач, королево...

МАТКА. Тобі нам нічого прощати. Вертай у світ — твоя доля вже не тут і не з

нами...

ВАСИЛЬ. А де?

МАТКА. Деінде - з ними... Тільки передай нас іншому...

ВАСИЛЬ. Кому? Феді?

МАТКА. Ні, вона уже на півдорозі в інший світ...

ВАСИЛЬ. А я? В якому світі буду я?

МАТКА. Вирішуй сам, сам, сам, ти тут чи там, там, там... *(повтори звучать луною).
Затемнення.*

СЦЕНА 15

Лукаш стукає у двері до Василя. Тиша.

ЛУКАШ. Василю, відчиніть! Арсен знайшовся! Живий-здоровий! *(Зазирає у вікно - бачить щось погане).* Чорт... *(Ламає двері, входить - там Василь повісився, намагається зняти його з петлі).* Що ж це ви таке наробили... Ще й вузли ці довбані... *(Не може розв'язати, шукає, чим розрізати - все це поспіхом, суєтно, нервово, нарешті вдається).* Ху-ух... Агов, Васю, не прикидайся... *(Василь не рухається і не приходить до тями, Лукаш безуспішно намагається його оживити - ляскає по щоках, штучне дихання - нічого).* Чорт! *(Зіскакує і вибігає за допомогою).*

МОНОЛОГ 4

МАРІЯ. Я все поруч була, а тут мене покликали на цвинтар... Приїжджаю в лікарню, а він помер, без мене... Я ж тільки на три години відлучилася! Чому? Чому саме він?! За що? Я кричала страшно, до мене боялися підійти... Кажуть, його останні слова були до мене - кликав... А потім треба було його одягнути, а у нього тіла вже не було - все розпадалося, все немов кривава рана... Форму розрізали, а черевики... Там ноги були як бомби. Нічого не налізало, так і поховали босого... Він потім уві сні до мене так і приходив босий, просив узутися... А я купила нові і в труну поклала - його розмір... А потім коли сіли в катафалк - три години по Москві їздили, по кільцевій дорозі, знову вертатися — до цвинтаря не пускали. Там іноземні кореспонденти... Батьки мовчать, а я не витримала, кажу: чого мого чоловіка не можна поховати по-людськи? Він що, злочинець? Убивця? Чому? Кому потрібна ця брехня? І ховали під конвоем, наспіх, у цинковій труні, під бетонною плитою... А нас посадили на потяг, теж під конвоем. Правда, за готель ми платили самі, 14 діб пекла... Я потім спала три доби, як мертва. Приїхала швидка. Ні, кажуть, вона не померла, це такий страшний сон... Від якого не можеш прокинутись...

Повернення до попередньої сцени. Лукаш приводить бабу Федю.

ЛУКАШ. Оце він тут висів...

ФЕДЯ. Ой, лишечко, от дурне сало без хліба, а чоловік без жінки... *(Оглядає його.)*

ЛУКАШ. Ну що?

ФЕДЯ. Живий, але ледь-ледь не відійшов, на волосинці тримається...

ЛУКАШ. І що робить? А швидко можна викликать?

ФЕДЯ. Та поки сюди доїдуть... і чи поїдуть... Неси воду і пошукай свічку...

Лукаш кидається виконувати, а баба Федя починає шепотіти і виконувати

якийсь ритуал. Лукаш приносить прохане, баба Федя запалює свічку, капає воском на воду тощо. Хлопець спостерігає за її діями. Із Василем – ніяких змін.

ФЕДЯ Поклич Каріну, синку, мені бракує сили – не хоче він вертатися, блукає... Хай і сила Каріни на нього йде. Тільки налякай її побільше...

Лукаш іде за Каріною, баба Федя продовжує ритуал і замовляння.

Влітає Каріна, побачивши Василя, зупиняється на порозі.

КАРІНА. Що з ним?

ФЕДЯ. Що щокаєш? Згубила мужика ні за цапову душу! На мертвяків молишся, от і маєш ще одного... кандидата...

КАРІНА. Ні! (кидається до нього). Василечку, сонце моє, тільки не вмирай...

Обнімає його, хапає за руки. Баба Федя зраділа спровокованій реакції і продовжує шепотіти і робити щось із свічкою, а Каріна риде над Василем. Раптом Василь розплющує очі, дивиться на Каріну.

ФЕДЯ. Слава Богу, живий... Ну ти нас і налякав, старий шибеник, натуральний шибеник.

ВАСИЛЬ (кволо). Каріна... (Вона відпускає руку Василя, але це викликає протест Феді).

ФЕДЯ. Тримай-тримай, не відпускай, бо вже ледве не втратила. Обоє мов показалися, що одне, що друге... Ще й дитя довели, що воно від вас у ліс дременуло, світ за очі...

ВАСИЛЬ. Арсен?

ЛУКАШ. Знайшовся, живий, усе гаразд...

КАРІНА. Лукаш підстрелив вовка...

ВАСИЛЬ. Прости...

КАРІНА. Тільки ти більше не вмирай, будь ласка...

ФЕДЯ (бурчить). Хай тільки спробує – приб'ю на місці гада, не подивлюся, що не дихає.

ВАСИЛЬ (шепоче кволо). Анекдот знаєш? "— Тату, а ти герой Чорнобиля? — Ну. — Що "ну"? — Ну не герой..."

Каріна схлипує, притискає до себе руку Василя.

ФЕДЯ (Лукашеві, тихо). Як байки травить – то очуняє. Ходімо звідси, ми тут уже зайві...

Баба Федя і Лукаш виходять не прощаючись. Федора йде поволі, важко дихає.

ФЕДЯ. Серце прихопило... Нема в мене вже тої сили...

ЛУКАШ. Як нема? Ви його з того світа вернули, я сам бачив...

ФЕДЯ. Я тільки трохи допомгла, а то він сам... рано він зібрався, не час... А мені вже час давно відбув, а все не забирають... Може, забули, га?

ЛУКАШ. Таке не забудеш...

ФЕДЯ. Спасибі на добрім слові... Хлопчику, їдь ти звідси, тебе чекає довга дорога...

ЛУКАШ. І казенний дім...

ФЕДЯ. Вовка боятися – в ліс не ходити, а ти вже ні вовка, ні чорта не боїшся, їдь у

світ...

І Зірочку свою забирай...

ЛУКАШ. А чого це ви вирішили, що вона моя?

ФЕДЯ. Дурне ти сало без хліба... То в нас старих обличчя – чернетки покалякані, а у вас молодих – геть усе чисто видно, як по писаному... Іди, конспіратор хрінов. Важко мені...

ЛУКАШ. Може, яких ліків треба?

ФЕДЯ. Та я сама собі ліка. Просто трохи коле, зараз попустить... Відпочити треба...

Лукаш іде, а Феодора добирається додому і лягає.

СЦЕНА 16

СОН. Збираються звірі (Кіт, Кішка, Пес, Голуб, яких грають ті самі герої). Нереальне світло. Федя лежить десь на задньому плані. Звірі входять, продовжуючи суперечку.

ПЕС. А по-моєму, краще у воді. Ви тільки погляньте, яка водичка – тепла, лагідна – ляпота... А місячна доріжка...

КІШКА. Це ти любиш на місяць вити, от і топись, як закортіло...

КІТ. Та це не вихід — не піде вона зараз плавати...

ПЕС. Чого? Федя любить купатися.

ГОЛУБ. Так то купатися, а то тонути – дві великі різниці.

КІШКА. Ото ж бо... Терпіти не можу води... А після того, як потопили моїх кошеняток... Господи, як вони пищали, як били лапками... Сволоти, от баба Федя ніколи не топила...

КІТ. Ну заспокойся, не треба про погане...

КІШКА. А де тебе тоді носило? Хто мав їх захищати? Вештався за тою хвойдою...

КІТ. Ну досить уже, ми не тому тут усі зібралися. Нам треба вибрати найлегший вихід.

ГОЛУБ. А може, краще впасти з висоти? Швидко і надійно – а головне – відчутти політ.

КІТ. Я вже відчував, красно дякую, і досі хребет на дощ ние...

КІШКА. А якби ти не вештався до тої хвойди...

ПЕС. Та досить уже. Де ви висоту візьмете? Феді підніматися по сходах важко, а потім як вона впаде? Не сама ж вона кинеється, а тоді як?

КІТ. Та я зразу казав – не годиться... А може краще куля – раз і все. У них же є рушниця.

ПЕС. А ти пробував? Раз – а біль такий, що ховайся... А якщо не раз, а два, і три, і чотири... Он коли почали всіх відстрілювати після евакуації – мене й поцілили, ломанувся, дурень, думав, їсти дадуть... Таке лице у того хлопця було наче добре, ще і мене покликав... Я і пішов, а він покликав, бо мазила, стріляв погано, здалеку б не вцілив, а навіть зблизька – у живіт потрапив. І хоч би, гад, добив, так ні, так і залишив дохнути...

КІШКА. Так, усе, не треба нам цих тріллерів, ніякої крові, куль, рушниць... І не

вдавай із себе героя, – тебе згубила твоя довірливість.

ПЕС. Довіра та від Феді — вона ж і підгодовувала нас, і лікувала...

ГОЛУБ. Мені крило, а Клеопатрі – лапу...

КІТ. То що ж робити будемо, панове, бо он світанок на порозі, а як вона прокинеться, а ми нічого не надумаєм, то все – від нас тоді вже нічого не залежить...

ПЕС. А чого це так нагально?

КІТ. Бо душу треба для дитини, її душу.

КІШКА. Стривайте, а якщо вона просто не прокинеться?

ГОЛУБ. Як не прокинеться, від чого?

ПЕС. Точно, зупинка серця, таке буває.

КІТ. І справді, тихо-мирно...

ГОЛУБ. І нічого не болить...

КІШКА. І жодних плям від крові... Тільки це тоді так швидко...

КІТ. То що вирішуємо? Всі за?

Звірі якимось чином голосують "за", підходять до Феді, затемнення.

МОНОЛОГ 5

МАРІЯ. Потім він мені наснився – наряджає ялинку разом із нашою дівчинкою. Уже такою великою... Років п'ять... А я потім приїхала на цвинтар на сорок днів, і там почалися перейми... Народила я дівчинку раніше строку. Така гарненька... А у неї цироз печінки – 28 рентген... І серце.. Вона померла того ж дня... І знову: ми її вам не віддамо... Знову для науки? Я ненавиджу вашу науку! Вона забрала його, тепер її... Я не віддам її! Не віддам! Я поховала її там, біля нього... В ногах. Там немає її імені. У неї ще нічого не було, навіть імені, тільки душа... Душу й поховала. Господи, я її убила... Вона прийняла удар на себе, а я вижила... Це вона мене вберегла. Але ж я їх обох любила. Як можна було вибирати? Хіба можна убити любов'ю? І де смерть, а де любов? Де там межа? Вона існує?

СЦЕНА 17

Зоряна швидко прямує до дверей баби Феді, стукає в них – нічого. Кричить.

ЗОРЯНА. Феодоро! Бабо Федьо! Відчиніть! *(Ломиться в двері – вони прочиняються, вона бачить нерухому бабу Федю.)* Мені такий дивний сон наснився – про ваших звірів, вони там навіть говорили, як у кіно.... *(Зоряна торкається руки, розуміє, що та мертва, скрикує, вибігає з дому).*

На крик збігаються мешканці.

ЛЮДИ. Що сталося? Чого ти кричала? Що з бабою Федею?

ЗОРЯНА. Вона... Здається, вона... той...

КАРІНА *(Василю)*. Це ж вона тебе порятувала, а сама... *(Схлипує)*.

ЗОРЯНА. Як же це? Вона ще вчора...

ПАВЛО. Кажуть, смерть уві сні дарують праведним людям...

ВАСИЛЬ. Треба покласти її на двері... Це традиція... Я зніму...

Люди сходяться біля баби Феді. Василь обнімає Каріну, Лукаш – Зорю, які плачуть, а Павло накриває бабу Федю ковдрою з головою.

СЦЕНА 18

Всі крім баби Феді біля входу до дому Василя – дверей не видно.

ВАСИЛЬ (Зоряні). Ну, що сказав син, ти додзвонилася? Він приїде?

ЗОРЯНА. Ні, не зможе – дочка після операції... Сказав: вишлють гроші...

ВАСИЛЬ. Не треба... Самі поховаємо...

КАРІНА. А священика кликали?

ПАВЛО. Усі відмовились. Бояться сюди їхати.

ВАСИЛЬ. Обійдемося... Баба Федя попів не любила.

ЗОРЯНА. А де ховати?

ВАСИЛЬ. Біля свого "хазяїна" – де ж іще? Вона свого Івана сильно любила...

ПАВЛО. А я чув, вона щось про вогонь казала...

ВАСИЛЬ. Точно, і я пригадую...

КАРІНА. Спалити? А може, краще так, по-християнськи.

ЗОРЯНА. А ми не сказали про Марго. А може, то знак?

ЛУКАШ. І що б це вже змінило? Аж нічого.

ПАВЛО. Добре, що не сказали – навіщо класти камінь їй на серце? Щоб було важче?

ВАСИЛЬ. Важко – не важко, а нести треба... Чули свіжий анекдот? Куди ви мене везете? Та на цвинтар... Так я ж іще не помер! – Так а ми ще не доїхали...

ПАВЛО. То вже давно не свіжий.

ВАСИЛЬ. А жаль. Тоді такий, останній: чули? Каддафі помер. – Проклятий Чорнобиль!

КАРІНА. Ти колись угомонишся чи ні?

ВАСИЛЬ. Колись ми всі там будемо, але я туди тепер не поспішаю...

Чоловіки піднімають двері Василя з Феодорою (які досі були прикриті) і несуть зі сцени. Жінки очікують, моляться. Раптом спалахує вогонь (червоне світло) на задньому тлі.

КАРІНА (схоплюється). О Господи, зараз пожежу зробить!

ЗОРЯНА. Ліс загориться! Треба бігти!

Жінки біжать углиб, зникають. Потім на авансцену виходить Василь, за ним Каріна.

КАРІНА. Господи, ти ж міг і сам живцем згоріти!

ВАСИЛЬ. Не міг, не панікуй. Що я, мала дитина, не вмію вогнища робить чи що?

КАРІНА. Я так злякалась...

ВАСИЛЬ. То чого побігла туди, як злякалась? Тікала б в інший бік.

КАРІНА. Та я за тебе, дурня, злякалась... Як згадаю, як ти синій лежав...

ВАСИЛЬ. Ну все, проїхали... Каріно, знаєш, а я ті двері спалив...

КАРІНА. І нащо ти їх спалив? Хороші двері, дубові...

ВАСИЛЬ. Хай минуле лишається в минулому. А ти як думаєш?

КАРІНА. І я теж так думаю...Тільки... а як хату пограбують?

ВАСИЛЬ. Нехай. Я не хочу тут лишатися... Все, доста з мене тієї зони. Я вертаюсь.

КАРІНА. Ну що ж... Як надумав, то їдь...

ВАСИЛЬ. Каріно, я хотів тобі сказати... Знаєш, я руками все вмію робить, без роботи не зостанусь... І жити є де, правда, хрущовка, але... дві кімнати, правда, суміжні...

КАРІНА. Бажаю тобі... щастя... *(Хоче йти, ледь стримуючи сльози).*

ВАСИЛЬ *(зупиняє)* Нема мені щастя без тебе і Арсена. Поїдеш зі мною?

КАРІНА. Не поїду, Василю...

ВАСИЛЬ. Що, збираєшся весь вік свого узбека оплакувати?

КАРІНА. Таджики... Та не в тому річ. Як же я поїду, як ти головного не сказав?

ВАСИЛЬ. І чого я не сказав? Ти вдова і я холостий, де жити, є, роботу знайду...

КАРІНА. Ти ж мене не любиш!

ВАСИЛЬ. Як це не люблю? Чого це? Люблю.

КАРІНА. А чого ж не кажеш?

ВАСИЛЬ. Тю... А що, так не видно?

КАРІНА. Та ж не чутно. Жінки вухами люблять. Ти хіба не знав?

ВАСИЛЬ. Все у вас не по-людськи... Може, ще на коліно стать... *(Встає на одне коліно).*

КАРІНА. На похоронах? *(Озирається, чи хто не йде)* Ти що? Встань, а раптом побачать...

ВАСИЛЬ. Не встану, поки не скажеш, що поїдеш зі мною...

КАРІНА. Та поїду, горе ти моє... суміжне... Слухай, той вогонь розгорається...

ВАСИЛЬ. Точно, вітер піднявся, треба бігом гасить... *(Вибігає, вона за ним.)*

МОНОЛОГ 6

МАРІЯ. Я довго не хотіла жити. Жити без нього. От ніби світ у темних окулярах – хочеш зняти, а не можеш. І зітхнути не можеш уповні. Ніби серце стиснуте... А потім раптом зрозуміла: хочу дитину. У чоловіка там є дочка, а у мене – нікого немає... І я згадала того хлопця – художника, який називав мене Інфантою. Я пішла до нього... А потім я все розповіла – що я його не люблю, у мене одна любов, він помер, а любов – ні... Він розлютився: ніби я його обманула, використала... Але ж я просто не хотіла брехати... І так у мене з'явився ти... Він тебе не хотів, боявся, що ти будеш ненормальним, і я не сказала, коли ти народився... Лікарі мене відмовляли: не можна народжувати. А потім на УЗД сказали: він каліка, немає правої ручки, а я думаю: нічого, навчу писати лівою... Вони збрехали. Чи самі обманулись, не знаю... І ти народився таким гарненьким. І все було на місці, і писати ти став обома руками. Правша-лівша, таке буває дуже рідко. Тепер у мене є світло – мій синочок, моя радість, мій скарб, але не в скрині – ти так жартував...

СЦЕНА 19

Лукаш іде за Зоряною по лісу.

ЛУКАШ. Ну, то ти хотіла сказати? І чому тут?

ЗОРЯНА *(зупиняється)*. Я хтіла – те саме місце. Пам'ятаєш, я просила послухати твоє "тук-тук". Тепер я є теж тук-тук, але не тут, то є... мій живіт... Слухай...

ЛУКАШ. Що, він теж бурчить?

ЗОРЯНА. Ні, він не вміє "бла-бла-бла"...

ЛУКАШ. Ти про що?

ЗОРЯНА. Про те... Кажи, а як ти до діти?

ЛУКАШ. Ти переживаєш, що не матимеш дітей, так? Мені потрібна ти, а не хтось...

ЗОРЯНА. Ні-ні, я не те, навпаки...

ЛУКАШ. Нічого не розумію, ти про що?

ЗОРЯНА. Про хтось. Лукаш, я маю бебі... От...

ЛУКАШ (*пауза*). Для мене це повний... сюрпайз.

ЗОРЯНА. Я теж. Це не є сюрприз, це є чудо...

ЛУКАШ. Це точно?

ЗОРЯНА. Я робити тест. От. Іще є... Я вже була... я знаю: це є так.

ЛУКАШ. І що ти збираєшся робити?

ЗОРЯНА. Я? Ні. Ти і я. Ми. Це наш.

ЛУКАШ. А чому ти тоді сказала, що не можеш мати дітей? Навіщо ця брехня?

ЗОРЯНА. Це не є брехня. Доктор казав. Я вірила.

ЛУКАШ. Ти хочеш сказати, це чудо природи?... Дивовижний ефект радіації?

ЗОРЯНА. Не знаю... Інволюція... Я не знаю, як так...

ЛУКАШ. Якби ти того не сказала, то я... якимось інакше... Чорт... Я не знаю, що тобі сказати... Я дуже добре до тебе ставлюсь. Може, і люблю... але якоюсь дивною любов'ю... Ніби ти мені більше друг... Не знаю, як пояснити...

ЗОРЯНА. Дітей у дружба не є... Ти... це несерйозно?

ЛУКАШ. Ні, не те... Просто я сам несерйозний... Пропаций. Який із мене чоловік? Тим більше, батько? Все, що маю — то рушниця, і та украдена. Я нічого не можу тобі запропонувати, Зоряно. Я дезертир, мене чекає в'язниця... І це серйозно! Я потрапив у пастку і не хочу затягувати туди і тебе... Я заручник зони, там, за нею, я — ніщо...

ЗОРЯНА. Я не розумію — чому армія? Ти казав про диплом, репортаж... То є брехня?

ЛУКАШ. Ні. Я правда хотів робити тут диплом... Але все так закрутилось... Помирала мама — інсульт... А ще це сталось, коли мене не було поруч... Сусідка викликала швидку, але там нічого не робили, просто поклали і все, бо ніхто не заплатив... Потім я перевів її в іншу лікарню, платну, але було вже пізно, вона так і не вийшла з коми... Якби я прийшов тоді раніше, може, цього б не сталось, може б я встиг урятувати... Це була якась бездонна прірва, і так принизливо. Якщо ти без грошей, на тебе дивляться, як на сміття. В нашій країні ще якимось можна жити, поки нічого не сталось, а тільки-но стається — все, це нескінченний вир приниження і лють від безсилля... А потім похорон — це був кошмар, ніби в темних окулярах, хочеш прокинутись, і не можеш — жахливий сон триває. Якась безглузда суєта і нескінченні треба-треба-треба... Я наробив боргів по вуха, і ще взяв у одного корифана під відсотки... Платити за навчання було нічим, пішов з останнього курсу... Думав заробить, а мене кинули... Прийшов строк віддавати борги, а нічим... Почали наїжджати... Коротше я подумав, що, може, армія — це вихід, ну, бодай тимчасовий, там не дістануть... Якби я знав, що там чекає... От і отримав вихід. Тепер мій ліпший вихід

— куля, рушниця є... Так що хріновий з мене наречений, Зорю. Тікай від мене якнайдалі – як породив мене Чорнобиль, так тут, напевне, і залишусь.

ЗОРЯНА. Лукаш, інсульт – то не є твоя вина, і ти рано так, вихід є...

ЛУКАШ. Дякую, Зоряно, за підтримку, але не варто тобі лізти в це багно. Бачиш, я чесний із тобою. Мені нема чого тобі запропонувати. А мати дитину від бомжа і зека – не варто...

ЗОРЯНА. Ти є коханий...

ЛУКАШ. І ти мені... подобаєшся, Зорю... Але... ти не знаєш, хто може народитись... Каліка? Даун? Чи цей від інволюції... Орангутанг...

ЗОРЯНА. Навіщо ти кажеш так?! Є позитив...

ЛУКАШ. На жаль, це може бути правдою, ти ж біолог. Стривай, це все твоя теорія! Ти хочеш довести, що зона і мутація – не зло? Мічурін і Марі Кюрі в одному флаконі!

ЗОРЯНА. Довести? Ти не бачиш? Теорія — правда! Я була вирок – немає діти. І тут – диво!

ЛУКАШ. Я не піддослідний кролик, проводь експерименти без мене...

ЗОРЯНА. Ти не кролик, ти – зайчик, боягуз... Я думала, ти інший — сміливий, не терпиш несправедливість і хочеш свободний... А ти – як усі, живеш у минуле і скиглиш: о, пожалійте мене, я жертва – все – зло: країна, влада, природа, Бог...

ЛУКАШ. Такий самий невдаха, як і всі українці, так? Я ж казав – ми помилка природи...

ЗОРЯНА. Так, може ти є раціо – ця країна — треба знищити, бо ви всі — у минуле, безвільні мазохісти! Усі вам винні, а ви самі — борги! Бо винні за свою долю!

ЛУКАШ. А ти вся біла і пухнаста, і крильця янгола натерли спину. Я ж і кажу – лети в свій рай... Тільки позбудься тягаря – він заважатиме літати...

ЗОРЯНА. Мабуть, ти є раціо... Я не хочу такий батько для своєї дитини. Зек. Ти сам свій світ робиш в'язницю – удома, в армії, і тут.... Для мене зона — світ свободи, тобі – тюрма.

ЛУКАШ. Дякую за щирі побажання.

ЗОРЯНА. Я хотіла тобі поміч, але твій вирок... він усе знищив...

ЛУКАШ. То що, від любові до ненависті один крок? Тепер ми вороги? Брехати – краще?

ЗОРЯНА. Ні, не брехати, просто правда – різна.

Вони розходяться.

* * *

Зоряна пише листа Лукашеві, зіжмакує, розриває, пише знову, ковтаючи сльози (вона говорить нібито по-англійськи – а це ніби синхронний переклад).

ЗОРЯНА. Боже, невже я так помилилась... Але ж він здавався не таким... А може, він просто не розуміє, що це таке – він ще маленький... Колись я зробила аборт. Чекала до останнього, вже був великий строк – великий ризик... Я жила з одним чоловіком. Як пара. Ми вчилися разом. Усе було разом, усе добре. Але ми думали: сім'я, діти – потім... Спочатку навчання, кар'єра... Я приймала таблетки. Але це сталося. Дитина. Я сказала,

що тепер хочу її, малу... А він сказав: ні, це моя помилка чи мій обман – я все зіпсувала. Він зібрав речі і пішов... До моєї подруги. Мені було так зле... Як ніколи в житті. Бачити їх... А я... намагалась його вернути. Але нудота, біль, сльози – не додають краси... Це так принизливо... І я зважилась. Думала – стане легше... Стало гірше. Особливо коли сказали, що я не матиму дітей! Я думала: це покарання. Та чому лише мені? У Стіва потім був син... А я... робила кар'єру... Я думала – це моя місія. Але мені було якось похмуро, постійно, ніби сонце десь ховається. А коли я побачила тебе, то ніби у світі з'явився сонячний зайчик... Господи, хай моє дитя буде як сонячний зайчик.... А те, що ти казав... про потвору, може, раціонально, але неправда. Я одержала вирок – за аборт. Але зона дала мені чудо, і я зроблю все, аби зберегти його (*Знову рве і пише на новому папері кілька слів, які озвучує*). "Я не буду вбивати дитину. Я повертаюся додому. Не шукай мене — я не хочу тебе бачити. Твоя Пачуля" (*Перекреслює, пише знову*). "Не твоя Зоряна."

Вона кладе записку в конверт, бере валізу, потім іде і засовує конверт у двері в дім Павла.

СЦЕНА 20

Лукаш грає на сопілці щось сумне. Входить Павло і передає Лукашу записку.

ПАВЛО. Здається – це тобі... (*Лукаш читає записку, відкладає і знову грає.*) Це від Зоряни? (*Той хитає "так"*). Що сталося? Вона поїхала? Чому? Ну, не мовчи...

Лукаш після миті сумнівів мовчки віддає йому записку. Павло читає.

ПАВЛО. Вона вагітна?

ЛУКАШ. Вона так сказала...

ПАВЛО. І що ти відповів?

ЛУКАШ. Що чоловік із мене лажовий, і потім від радіації може бути... все що завгодно...

ПАВЛО. Уявляю, що вона наговорила...

ЛУКАШ. Зоряна не лається...

ПАВЛО. А дарма, на її місці я б тебе послав.

ЛУКАШ. Так ось і є "пошання"...

ПАВЛО. І що ти збираєшся робити?

ЛУКАШ. А що я можу зробити? Одружитись? Щоб вона виплачувала мої борги і носила передачі в зону? Повний абзац... А що тут можна вдіяти? Вихід один...

ПАВЛО. Ти все сказав? Усі йому винні, а сам склав руки і сидить!

ЛУКАШ. А як я можу відповідати за когось, коли я сам у повному лайні! Як?!

ПАВЛО. Так ти ж сам себе туди загнав! У це лайно!

ЛУКАШ. Сам?! Я сам придумав армію, тюрму, борги, лікарню, так?

ПАВЛО. Ні, ти просто втік, сховався і забився в нірку як той щур. Нещасна жертва, як же!

ЛУКАШ. Ні, я не жертва, я боровся за свою свободу. І я її задурно не віддам!

ПАВЛО. Свобода? А що ти з нею робиш? Чого ти хочеш у житті? Куди ти йдеш? Навіщо? Ти не бачиш свого шляху, не розумієш, от і блукаєш у теміні, от і загнав себе

на манівці. Ти ж тільки спотерігаєш і критикуєш . Ти тратиш волю надаремне.

ЛУКАШ. Це моя воля і моє життя...

ПАВЛО. Не ти його створив, і воля в ньому не твоя. Ти думаєш, що вільний убивати?

ЛУКАШ. Я вже казав: я стріляв у повітря!

ПАВЛО. Я не про те, а про твою дитину... Знаєш, а може, з цього все починається. Людина стає дорослою, коли бере відповідальність за іншого. Це дає розуміння долі.

ЛУКАШ. А ти чого тоді не взяв відповідальність, коли такий розумний?

ПАВЛО. Ти про що?

ЛУКАШ (*хапає портрет Марії*). Це моя мама... Вона казала мені про тебе. Мовчиш?

ПАВЛО. Я... Вона сама так захотіла... Я був не певен... І не знав про тебе...

ЛУКАШ. Не знав – чи не хотів знати?

ПАВЛО. Не знав і не хотів... Дурний був... Розумієш, вона хотіла дитину для себе, бо любила тільки свого... героя. А я був для неї... зрадою...

ЛУКАШ. Ти ревнував до мертвого?

ПАВЛО. З мертвим неможливо конкурувати. Я не хотів мати в ліжку привида...

ЛУКАШ. І ти поступився місцем трупу? А ти сам чого хотів? Де твоя воля, де твій вибір? Розуміння долі? За все життя ти ні разу не поцікавився! Ні разу! Чому?

ПАВЛО. Чесно? Я взагалі про це не думав...

ЛУКАШ. Ясно. І як тобі – зі мною заживо похованим – жилося краще? Спокійніше?

ПАВЛО. Думаю, ні... Знаєш, може, я тільки тепер збагнув, чого мені в житті не вистачало... Тебе. Не віриш? Але це правда.

ЛУКАШ. Занадто пізно. Розумієш?

ПАВЛО. Розумію... А найгірше – що ти зараз ідеш моїм шляхом, і наступаєш на ті самі граблі... Причини інші, але суть...

ЛУКАШ. Яблучко від яблуньки – два чоботи пара?

ПАВЛО. Приблизно... Може, гени? Якщо ти робиш так, як я, то мав би зрозуміти...

ЛУКАШ (*пауза*). Слухай, у тебе є адреса Зоряни?

ПАВЛО. Ну, є. І телефон є. Але ж це нераціонально: а якже твоя свобода?

ЛУКАШ. Ну я ж не можу вічно тут ховатись... Я щось придумаю. (*Іронічно*). Попрошу політичного притулку, чи може краще – вигадать амнезію?

ПАВЛО. Я маю заощадження. На адвоката, переїзди... Знадобиться.

ЛУКАШ. Хочеш відкупитись?

ПАВЛО. Ні, повернути дещо з боргів... Хоча б частину. І щось змінити. Візьмеш?

ЛУКАШ. Знаєш... а візьму.

ПАВЛО. Ти даєш нам шанс?

ЛУКАШ. Я дав його, коли сюди приїхав. Хіба ти цього не збагнув?

ПАВЛО. Дякую... Зрештою, пізно буває тільки після смерті.

ЛУКАШ. Мабуть, я туди не поспішаю...

Павло суєтно шукає і збирає різні речі.

ПАВЛО. Ось картка, код... Координати Зорі, і ще ключ від квартири — там не

знайдуть...

ЛУКАШ (*бере все*). Дякую. Ти не поїдеш зі мною?

ПАВЛО. Зараз – ні... Але, можливо, потім?...

ЛУКАШ. Тоді... до потім? (*Розвертається йти*).

ПАВЛО. Лукаш... (*Той озирвається*). Ти добре відчуваєш музику, вона тебе виведе.

ЛУКАШ (*здивовано*). Куди?

ПАВЛО. Куди тобі треба йти. Я так думаю.

ЛУКАШ (*іронічно*). Гаразд, я спробую не заблукати... (*На порозі зупиняється і віддає Павлові рушницю*.) Це тобі — лишатися самому якось стрьомно. Бережи себе.

ПАВЛО. Дякую. Може, заведу собі собаку.

ЛУКАШ. Спробуй, але гадаю, краще вовка...

Лукаш і Павло обнімаються і Лукаш іде.

ЕПІЛОГ

Павло на самоті, дістає портрет Марії, дивиться на нього. Особливе світло, нереальне, таке як було при її монологів. З'являється Марія (її тінь, силует, голос...).

МАРІЯ. Не пізнав?

ПАВЛО. Пізнав... У тебе очі не змінилися...

МАРІЯ. Тільки очі? А голос?

ПАВЛО. Мабуть... Художники не живуть у світі звуків.

МАРІЯ. А ти мало змінився, молодець... Я прийшла тобі подякувати...

ПАВЛО. За сина? Не варто... Я і сам не знаю, чи на добро його послав, чи на лихо...

МАРІЯ. Ні, за внучку.

ПАВЛО (*зворушено*). Це буде дівчинка?

МАРІЯ. Чому буде? Вже є...

ПАВЛО. А як її назвуть?

МАРІЯ. Феодора.

ПАВЛО. Федя? Та ну, це якось по-простоцьки...

МАРІЯ. О ні, по-королівськи.

ПАВЛО. Ну гаразд, хай називають, як хочуть, аби вона була щасливою... Знаєш, а я забув як тебе звати... Все пам'ятаю – очі, волосся, руки, усмішку... А ім'я...

МАРІЯ. Марія. Так банально просто. А я не пам'ятаю, якого кольору у тебе очі. Ти тоді все мружився, як малював.

ПАВЛО. Банально просто сірі.

МАРІЯ. Зате я запам'ятала твій голос, такий... проникливий...

ПАВЛО. Ти прости мені... просто я не хотів бути чиеюсь тінню...

МАРІЯ. А ти й не був ніколи тінню... Ти теж мені прости, але я тобі зізнаюсь – я вже потім зрозуміла, що з тим мені не судилося, це ти – моя доля...

ПАВЛО. Я теж маю тобі зізнатися... Ті гроші, які дав Лукашу... нечисті. Я вивозив звідси картини... А потім дізнався, що в одних знайомих, яким продав ікону – син помер...

МАРІЯ. Тому ти тут? Придумав покаєння? Дарма... Він не тому помер.

ПАВЛО. А чому?

МАРІЯ. Прийшов його час...

ПАВЛО. А мій час теж прийшов? Ти... прийшла за мною?

МАРІЯ. Ні, тобі ще не час, твоя доля лишатися тут – відправляти в дорогу.

ПАВЛО. Кого? Я лишився один – наодинці з вовком...

МАРІЯ. Заблукалих...

Марія йде зі сцени. Павло відкриває великий груповий портрет: дорослі, діти, звірі...

ЗАВІСА